

JUNIUS 26. XXVI. sz.

AZ ÁRVA LEÁNY.

(KÖLTŐI BESZÉLY.)

MENTOVICHTÓL.

Ugy állsz én előttem szülőföldem Erdély
Fényes multja! mint egy nagyszerű rom, mellynek
Roppant düledéki harczokról, esatákról,
Fényes dicsőséges életről regélnek.
A romok alatti sötét éjjeledbe,
Tündökletes kincsek vannak eltemetve.

Hős erény, vitézség, szent hazaszeretet
Kincsekül e romban ezek hamvadoznak . . .
Hanem én a romok éjjelébe lépek
Hogy egy fényes boglárt, egy gyöngyöt felhozzak.
Felhozok egy fényes, egy szép gyöngyöt onnan,
Emlékezet! engedd fürteidbe fonom.

Éj borult a Maros egy kies völgyére,
 Az esteli csillag régen leköszöntött;
 Csendes volna, csendes a csillagos éjjel,
 Ha az emberek föl nem vernék a csendet;
 Ha az elsötétült halmon és lapályon
 Tündérsátorát fölvonhatná az álom.

De az álmat a völgy fölvert magányából
 A harczi készület, a zaj elkergette,
 Tündérsátorával, rózsafellegével
 Boldogabb táj fölé huzódott felette;
 Szemére azért sem száll a völgy népének,
 Hogy a jövő vézszel szembenézhetnének.

Mert rettentő vész van készülóban . . . ott a
 Távolsoron föl-fölgyult tűzjelekből
 A meggyújtott falvak vérpiros lángjából
 A csendes völgy népe mindent megjövendőül:
 Látja hogy való, mit a hir széljelhorda:
 Hogy Erdély földén a a duló tatáresorda.

S csakhamar kémek s gyors hirnökök meghozzák
 Hogy a távol hegység aljában végetlen
 Had van összegyűlve fegyverrel kezében
 Vad harcot viendő a völgy népe ellen;
 Hogy szemökben vész és véres szándék forog. . .
 Jaj tinektek szegény maroknyi magyarok!

Megrémülve hallják, de nem csüggedetten . . .
 Nem néznek a vészre összetett kezekkel
 Foly a lelkes munka: ez itt nyilat hegyez,
 Az fegyvert köszörül, emez lovat nyergel,
 Mindenkinek jutott munka osztályrészül:
 A völgy lelkes népe védelemre készül.

Csak egy van a völgyi ifjak seregében,
 Ki mítsem gondol a közelgő viharral.
 Ott van ő . . . de lelke a gyors képzeletnek
 Szárnyas paripáján más világban nyargal,
 Bánatos lelkét más gondok serge vivja:
 Andor ez, a völgynek egy ábrándos ifja.

Ki látott magas bérez élén alvajárót?!
 Lábainál mélység, rettenetes oldal,
 Csak egy lépés kell... és sír borul reája.
 Ő azonban nem fél, enyeleg a holddal.
 Illyen alvajáró vala Andor... a hold
 Ábrándos lelkének titkos szerelme volt.

Egyszerű lak állott a Marosnak partján
 Ablakában égi mécs világa fénylett,
 Éjfürtös homlokát karjára támasztván
 Egy szép lány virasztott a mécs lángja mellett.
 Ide tért be Andor e magányos házba
 Vezeté őt keble titkon égő láza.

„Meg ne rémülj tőlem — szólt a szép leányhoz —
 Álmaim hazája, szép mennyei alak!
 Most, midőn mindenki csak magára gondol,
 Ime hozzád jöttem, hogy vigasztaljalak.
 Ne mondhassa azt e vidék árva lánya:
 Hogy nincs egy kebel is, a ki őt megszánya.“

„Köszönöm, jó Andor, köszönöm jószágod,
 De vedd vissza szavad, nem vagyok én árva:
 Nem látod anyámat, mindnyájunknak anyját?!
 Nézz a védelemre készülő hazára.
 Majd midőn megássák sirját a hazának,
 Akkor nevezd így, csak akkor mondj árvának.“

„Jól mondod leánykám, nem vagy árva, nem vagy,
 Hiszen ime van, ki téged védelmezzon,
 Van a ki az élet rögös hosszú utján
 Hiven fog követni, árnyékoddá leszen;
 S a ki ha álomra hajtod bágyadt fődet
 Összetett kezekkel imát mond fölötted.“

Látod ez én vagyok. Bizd rám drága élted.
 Meggyult ház ez ország, a felbőszült szelek
 Rémitővé fogják lángjait növelni....
 Jer, én a lángokból bizton kivezetlek,
 S messze tengeren túl bánatban kifáradt
 Lelkünk fölleli még a kéjt s boldogságot.“

„Mit beszélsz Andor“ — szólt a lány meglepetve —
 „Én e szegény hazát idehagyni fogjam ?!
 Most midőn vad lángok csatáznak fölötte
 Kéjről, boldogságról hogyan szólhatsz . . . hogyan ?
 Elmenjünk most, midőn utunkra mindenütt
 A hon égő háza rémes világot süt? . . .“

„Nem nem Andor . . . menj te, ha neked így tetszik,
 Én halni — ha úgy kell lenni — itt maradok :
 Legalább én is ott leszek, midőn majd ezt
 Mondják: itt feküsznek mind a hű magyarok.
 Menj te, s boldog lehetsz, mert a mint szemlélem,
 Nem lángol lelkedben a szent honszerelem.“

„Nem ismervén engem, balul ítélisz rólam.
 Ezen a világon csak két tárgy szent nékem :
 Te imádott lánykám és a szeretett hon,
 Hogy te vagy az első, csak ez az egy vétkem ; —
 Ah de nem tehetek, nem tehetek róla,
 Hogy te vagy éltémnek napja, ő csak holdja.“

„Ketten vagytok, ketten . . . birtokom pedig csak
 Egy van, e fiatal, e reménydus élet,
 Melly miként a gyémánt osztatlanul becses ;
 Ezért közületek csak egyiké lehet.
 Tiéd az elsőség, válaszszt szép leánykám,
 Vess szép szemeidből biztató mosolyt rám.“

„Ha szeretsz, akkoron életem tied lesz,
 Szived a boldogság fénypontját elérte ;
 Ha pedig nem szeretsz, eltaszitsz magadtól . . .
 Ugy hazámé lesz az, úgy meghalok érte.
 Ezért szólj leánykám, látod azért jöttem,
 Hogy szép ajkaiddal végzést mondj fölöttem.“

Mit feleljen mostan? . . . Lelkőben az érzés,
 Mint az oltár, tiszta, szent lámpája égett . . .
 Majd a honra gondol és gyorsan határoz :
 „Hallj hát végzeted : én nem szeretlek téged.“
 És a mint ezt mondja, elfordul serényen,
 Nehogy lángzó arca egyebet beszéljen.

Hallja Andor, s mélyen megrendül szívében,
 Arcza szürt viasznál haloványabb lészen;
 Ő reméllett titkon a lánytól szerelmet
 Ilyen feleletre szive nem volt készen.
 „Isten hozzád lány, légy üdvözölve oh hon!
 Ügyedben szabad most elvesznem, meghalnom.“

Igy szólt s eltávozott. A leány merően
 Nézett ő utána s mint a nyári felleg,
 Sűrű záport sirván, halkkal ezt susogta:
 „Szegény szegény ifjú én téged szeretlek!“
 Majd ismét letörlé könnyeit így szólván:
 „Meg vagy elégedve, oh hon, édes anyám?“

Két tábor áll szemben, véres harcra készen,
 Végtelennek látja a szem az egyiket,
 Mint a tenger árja, háborog hullámzik;
 A másik csak egy kis szirtből álló sziget,
 De min a tengernek megtörik hulláma
 Háborgó habjait akármiképp hanyja.

A kis, de bátor had, a völgyi magyarok
 Elszánt ifiakból válogatott serge
 Eljött, hogy az ellen-tábort, megelőzván
 Támadó szándékát, elüzze, szétverje.
 Foly a harc, csatázva állnak szembe ketten.
 A kis had az első perczen visszaretten.

„Utánam bajtársak — szólt egy lelkes ifjú —
 Balkezében színes zászlót lobogtatván —
 A futással meg nem mentjük életünket,
 Ha veszünk kell, veszszünk dicsően, ne gyáván!“
 Szól s előre rohan, de nem rohan messze
 Szívét süvöltő nyil éle ketté metszte.

Elhull, de a lelkes szónak hatása lön,
 Lelkeikbe kap az, mint egy égő szikra
 Gyáva rettegés és félelem helyébe
 Lelkes bátorság száll lángzó arczaikra —
 És rohannak s duló fegyvereik ellen
 Nem tud boldogulni a megrémült ellen.

Mért irjam tovább a csatának folyását,
Mint futott az ellen és mint dula köztek
A völgyi magyarok föllekesült serge,
Hisz elég azt tudnunk, hogy fényesen győztek.
És elég azt tudnunk, hogy a ki elhulla
Zászlóval kezében, a hős — Andor vala.

Megáradt a völgyben az öröm folyója,
Benne minden szívnek vagyon egy kis része;
Itten vigalomnak hangzik föl zenéje,
Itt örömdal harsog, s poharak csengése.
Minden ház egy forrás, honnan könnyü csermely
Fut a közörömbe vidám csörtetéssel.

Csak az árva lánynak magános házában
Apadt ki az öröm csillogó forrása,
Arcza fejr, halvány: pirosló rózsái
A mély fájdalomtól le vannak forrázva.
S boritván arczára fekete gyászleplet
Ott térdepel Andor koporsója mellett.

„Megbocsátsz-e, nekem, oh hon, édes anyám,
Hogy most, midőn neked szent örömnepod van,
A vidám örömnek egy halvány sugára
Sincs az én lelkemben megtörött szavamban;
Hogy midőn tetőled fájdalom, bú távol, —
Az én szívem vérzik, az én lelkem gyászol.“

„Oh bocsásd meg búmat, könyeim patakját,
Melly arczomon forró habokban ömledez,
Hiszen hogyha sirok, könyeimtől tán e
Szegény, szegény ifjú álma csendesebb lesz.
Megviszik szerelmem néki tán e könyek,
Mik szívem legmélyebb rejtekéből jőnek.“

„S megbocsátván nékem, jövel édes anyám
S mivel életben övé nem lehettem,
Koporsója mellett anyai csókokkal
Örök özvegyének, jőjj, jegyezz el engem.
Sirjára, mig élek, nem lesz szükség kőre,
Én leszek porának megjegyzője, őre.“

Igy szólt, zokogva a koporsóra borult,
 Addig könyezett rajt és addig zokogott,
 Mig egy szelid álom jött fáradt lelkére.
 Hogy elaludt, eljött Andor lelke legott
 Hosszasan nézte őt, majd reá hajolva
 Fájdalomtól halvány ajkát megcsókolta.

* * *

Hol vagy most Erdélynek szép lelkü leánya?
 Föld virága képen régen porrá lettél.
 Hanem honszerelmed, lelkednek szépsége,
 Mint egen a hajnal, fen van, örökön él.
 Ugy-e hogy beszédes ajkaidra veszed
 Mult idők tündére, bájos emlékezet?

A NAGYENYEDI KÉT FÜZFA.

BESZÉLY.

IRTA

JÓKAI MÓR.

Felvincz és Enyed között egy kis bérczi patak vágja keresztül az utat, mellyen most tartós köhid van építve. E hid mellett két felől a patak oldalában emelkedik két roppant füzfa, és ezen két füzfának historiai emléke van. Hét emberivadék látta azokat felnőni s ivadékról ivadéokra szállt a történet s maig is úgy emlékeznek arra, mintha csak a mi életünkben történt volna.....

.... Épen száz és ötven esztendeje annak, hogy a kuruczlaboncz világ legszebb dívatjában vala; ma a kurucz, holnap a laboncz osztott törvényeket Enyednek, mikor az egyik kiment az egyik városvégen, a másik bejött a másikon.

A jó enyediek váltig jobb szerették volna, ha e derék emberek, a helyett hogy őket látogatják, inkább egymást keresnék fel; de ezek bölcs urak voltak, és hallottak valamit azon strategiai fogásokról, miszerint az ellenséget az által is meg lehet verni, ha a környéket élelmi szereiből ki pusztítjuk. Ők ezt vevék gyakorlatba.

Mert míg a fejedelem rendes hadai, a fényes, hatalmas nemesi banderiumok, a szép daliás, farkasbőr-kaczagányos huszárok, a válogatott hajduk, a

veres és kék darabontok rendes csatákat harczoltak künn Magyarországon a birodalmi derék hadakkal, mik fényes, pánczélos, tarajos lovasokból¹, himzett bivalybőröket viselő daragonyosokból s czélbalövő muskétásokból állottak; addig szanaszét az országban ögyelgő kalandornép csavargott alá s fel, szemre főre egymáshoz annyira hasonlatos, hogy maig is fenmaradt róla az adoma, miszerint a jámbor felvidéki iót nem tudott köztük különbséget tenni: mellyik a kurucz, mellyik a labonecz?

Nagyobbrészt oly emberek, kiket magukat is elpusztított a háboru s kétségbeesés, nyomor és boszúvágyból nem hagyott nekik más választást, mint kaszát, csákányt ragadni, s felcsapni kurucznak, vagy labonecznak, a szerint a mint egyik vagy másik fél katonái pusztították el.

Ezek azután falkánként jártak városról városra, zsarolva, harácsolva, a hol engedékeny népre akadtak, gyújtogatva, a hol megharagudtak, s szétszaladva, a hol megijedtek. Nem is igen nagy szenvedélyvel folytatták a harczot, a vesztés fél rendesen átállt a győzteshez, úgy hogy Cserey Mihály bizonyítása szerint, akadt ember, a ki négyszer ötször volt kurucz, ugyanannyiszor labonecz.

Ezen sűrű változandósága a minémiségnek nagy akadályára lehetett a dicsőség után törekvésnek, mert ha valaki nagy hirt nevet szerzett magának, mindig attól tarthatott, hogy ha holnap véletlenül egész serege áttér az ellenséghez, az valamennyinek megkegyelmez, csupán őtet akasztja fel, mint a kire legjobban feni a fogát.

Ugy segítettek azonban magukon, hogy neveiket rendesen elváltakoztatták, a mi legsűrűbben előfordult a laboneczoknál, kik iparkodtak maguknak olyan neveket adni, a mit a bolond kurucz ki ne tudjon mondani, ha csak ki nem törí benne a nyelvét; többnyire elrontott német szavakat, a miket ők maguk sem értettek.

A kurucz basák ellenben iparkodtak maguknak oláh neveket adni.

Ez időben tehát legkegyetlenebb veszedelme volt Enyednek és a körülfekvő városoknak egyfelől Balika, a kuruczvezér, a ki lakott a Thorda hasadék egyik barlangjában, mellyet maig is Balika várának neveznek, és másfelől a mezőségen tanyázó két laboneczfőnök, a kik közül az egyiknek az a furcsa neve volt hogy: „Trajtzigfritzig!“ a másik pedig illy regényesen hangzott: „Bórembukk!“

A millyenek voltak választott neveik, olyanok voltak azoknak viselői is; majd ügyetlen, majd kegyetlen, félig tréfás, félig véres alakok, kikről épen annyi nevetségest tudott regélni a közhir, mint a mennyi irtózatost, s neveikkel egyfelől a dajkák ijesztgették siró gyermekeiket, másfelől az enyedi diákok csúfolták egymást pajkosságból.

Ezek a diákok, óh ezek a nagyenyedi diákok sajátságos fiúk voltak.

A mint annyira vitte a kálvinista gyerek, hogy a ludtollból kalamust tudott faragni, telerakott az anyja pogácsával egy tarisznyát, az apja vett neki egypár fejelés csizmát, azzal felvitte Enyedre, letette a collegium udvarán, pofonüté, megáldotta s ott hagyta, rábizván, hogy legyen belőle pap, professor, királybíró, főkapitány vagy tanácsúr. Azontúl nem is volt rá gondja többet. A fiú megnőtt, megszakálosodott, megtömték meghizlalták étellel és tudománnyal, elzárták hermetice minden világi kísértetektől, gondot viseltek testére, lelkére, felnevelték hitben és egészségben, csináltak belőle papot, professort, királybíró, főkapitányt vagy tanácsurat, a mire esze és szerencséje volt, a nélkül, hogy apja-anyja törte volna rajta a fejét; a collegium volt nekik édes anyjuk.

Öt hatszáz fogadott fia volt a tisztos matronának, s több száz ezer forintra menő jövedelme ennyi szép fiú felnevelésére, legtudósabb professorai, kiket a külföld academiái műveltek, világhírű könyvtára s mindenféle beneficiumai, mik egyfelől a mig szorgalomra ösztönzék az ifjúságot, másfelől jó eleve hozzá szoktaták azon jótékony öntudathoz, miszerint bármi szűken, de saját érdemük után tanultak megélni.

Vala pedig ezen idő szerint a nagyenyedi collegium rector professora, nagytiszteletű, tudós Tordai-Szabó Gerzson uram, a tudományoknak nagy művelője, rendkívül békeszerető férfiú és a jó erkölcsöknek fáradhatatlan oltalmazója.

Mert ha bevette magát iszonyú foliántai közé, azokba annyira el tudott veszni, hogy gyakorta kénytelen volt a feleségétől megkérdezni, ha valyon ebédelt-e ő már ma, vagy sem? tanítványai előtt pedig akként szólott, mintegy oráculum. Csak a csendes békességes tudományokat kedvelé, mint a csillagászat és mechanica, nem szereté pedig a historiát, mint a melly az ő szávaiként nem tanit egyebet, mint azoknak neveit, a kik emberek agyonverésében tüngették ki magokat, s hősi tetteit éneklő bűnös vérengző kegyetlen embereknek és hazudik véghetlen kiterjedésben, a helyett hogy a jámborok, jótékony és bölcs elmék példájával javitaná az utóvilágot.

Annyira vivé pedig ez ellenszenvét a derék úr a neki nem tetsző historiai személyek ellen, hogy tanítványai lelki üdvére képes volt a történetet meghamisítani, ráparancsolván a historiae professorra, hogy Cleopatrát, Aspasiát, s más afféle szemtelen asszonyszemélyeket úgy fessen tanítványai előtt, mint rút, utálatos szörnyetegeket, a kikre gondolni is irtózat.

És soha női alakra azoknak szemeiket nem volt szabad vetni, táncz, hegedűszó s más hívságos dolgok örökre számúzve valának e körből, még a templomban is, nehogy a leányokra kacsingathassanak, hátul valamennyi pad mö-

veres és kék darabontok rendes csatákat harczoltak künn Magyarországon a birodalmi derék hadakkal, mik fényes, pánczélos, tarajos lovasokból¹⁾, himzett bivalybőröket viselő daragonyosokból s ezélbalövő muskétásokból állottak; addig szanaszét az országban ögyelgő kalandornép csavargott alá s fel, szemre főre egymáshoz annyira hasonlatos, hogy maig is fenmaradt róla az adoma, miszerint a jámbor felvidéki tót nem tudott köztük különbséget tenni: mellyik a kurucz, mellyik a labonc?

Nagyobbrészt oly emberek, kiket magukat is elpusztított a háboru s kétségbeesés, nyomor és boszúvágyból nem hagyott nekik más választást, mint kaszát, csákányt ragadni, s felcsapni kurucznak, vagy laboncznak, a szerint a mint egyik vagy másik fél katonái pusztították el.

Ezek azután falkánként jártak városról városra, zsarolva, harácsolva, a hol engedékeny népre akadtak, gyűjtogatva, a hol megharagudtak, s szétszaladva, a hol megijedtek. Nem is igen nagy szenvedélylyel folytatták a harczot, a vesztés fél rendesen átállt a győzteshez, úgy hogy Cserey Mihály bizonyítása szerint, akadt ember, a ki négyszer ötször volt kurucz, ugyanannyiszor labonc.

Ezen sűrű változandósága a minémiségnek nagy akadályára lehetett a dicsőség után törekvésnek, mert ha valaki nagy hirt nevet szerzett magának, mindig attól tarthatott, hogy ha holnap véletlenül egész serege áttér az ellenséghez, az valamennyinek megkegyelmez, csupán őtet akasztja fel, mint a kire legjobban feni a fogát.

Úgy segítettek azonban magukon, hogy neveiket rendesen elváltoztatták, a mi legsűrűbben előfordult a laboncoknál, kik iparkodtak maguknak olyan neveket adni, a mit a bolond kurucz ki ne tudjon mondani, ha csak ki nem töri benne a nyelvét; többnyire elrontott német szavakat, a miket ők maguk sem értettek.

A kurucz basák ellenben iparkodtak maguknak oláh neveket adni.

Ez időben tehát legkegyetlenebb veszedelme volt Enyednek és a körülfekvő városoknak egyfelől Balika, a kuruczvezér, a ki lakott a Thorda hasadék egyik barlangjában, mellyet maig is Balika várának neveznek, és másfelől a mezőségen tanyázó két labonczfőnök, a kik közül az egyiknek az a furcsa neve volt hogy: „Trajzigfritzig!“ a másik pedig illy regényesen hangzott: „Bőrebukk!“

A millyenek voltak választott neveik, olyanok voltak azoknak viselői is; majd ügyetlen, majd kegyetlen, félig tréfás, félig véres alakok, kikről épen annyi nevetségest tudott regélni a közhir, mint a mennyi irtózatost, s neveikkel egyfelől a dajkák ijesztgették siró gyermekeiket, másfelől az enyedi diákok csúfolták egymást pajkosságból.

Ezek a diákok, óh ezek a nagyenyedi diákok sajátságos fiúk voltak.

A mint annyira vitte a kálvinista gyerek, hogy a ludtollból kalamust tudott faragni, telerakott az anyja pogácsával egy tarisznyát, az apja vett neki egypár fejelés csizmát, azzal felvitte Enyedre, letette a collegium udvarán, pofonüté, megáldotta s ott hagyta, rábizván, hogy legyen belőle pap, professor, királybíró, főkapitány vagy tanácsúr. Azontúl nem is volt rá gondja többet. A fiú megnőtt, megszakálosodott, megtömték meghizlalták étellel és tudománnyal, elzárták hermetice minden világi kísértetektől, gondot viseltek testére, lelkére, felnevelték hitben és egészségben, csináltak belőle papot, professort, királybíró, főkapitányt vagy tanácsurat, a mire esze és szerencséje volt, a nélkül, hogy apja-anyja törte volna rajta a fejét; a collegium volt nekik édes anyjuk.

Öt hatszáz fogadott fia volt a tisztos matronának, s több száz ezer forintra menő jövedelme ennyi szép fiú felnevelésére, legtudósabb professorai, kiket a külföld academiái műveltek, világhírű könyvtára s mindenféle beneficiumai, mik egyfelől a mig szorgalomra ösztönzék az ifjúságot, másfelől jó eleve hozzá szoktaták azon jótékony öntudathoz, miszerint bármi szükén, de saját érdemük után tanultak megélni.

Vala pedig ezen idő szerint a nagyenyedi collegium rector professor, nagytiszteletű, tudós Tordai-Szabó Gerzson uram, a tudományoknak nagy művelője, rendkívül békeszerető férfit és a jó erkölcsöknek fáradhatatlan oltalmazója.

Mert ha bevette magát iszonyú foliántai közé, azokba annyira el tudott veszni, hogy gyakorta kénytelen volt a feleségétől megkérdezni, ha valyon ebédelt-e ő már ma, vagy sem? tanítványai előtt pedig akként szólott, mintegy oráculum. Csak a csendes békeséges tudományokat kedvelé, mint a csillagászat és mechanica, nem szereté pedig a historiát, mint a melly az ő szavaiként nem tanit egyebet, mint azoknak neveit, a kik emberek agyonverésében tüntették ki magokat, s hősi tetteit énekli bűnös vérengző kegyetlen embereknek és hazudik végzetlen kiterjedésben, a helyett hogy a jámborok, jótékony és bölcs elmék példájával javítaná az utóvilágot.

Annyira vivé pedig ez ellenszenvét a derék úr a neki nem tetsző historiai személyek ellen, hogy tanítványai lelki üdvére képes volt a történetet meghamisítani, ráparancsolván a historiae professorra, hogy Cleopatrát, Aspasiát, s más afféle szemtelen asszonyszemélyeket úgy fessen tanítványai előtt, mint rút, utálatos szörnyetegeket, a kikre gondolni is irtózat.

És soha női alakra azoknak szemeiket nem volt szabad vetni, táncz, hegedűszo s más hívságos dolgok örökre számúzve valának e körből, még a templomban is, nehogy a leányokra kacsingathassanak, hátul valamennyi pad mű-

gött volt a nagyobb diákok számára egy hely külön rekesztve, a holott faragott fenyőszálon ültek, hogy így fel ne érhessek fejeikkel az előttük álló padok karzatát. Mert kösziklára épült elve volt a nagytiszteletű urnak, hogy fiatal embernek, addig míg meg nem házasodhatik, tehát: a míg iskoláit nem végezte, és a míg nincs mit aprítania a téjbe, nem szükség fehérszemélyeket ismerni, és minden a mi addig történik, csak hivalkodás és nem vezet jóra.

Persze, hogy ez a legnépszerűtlenebb világnézet, a mit csak a közjó kedvéért kimondani lehet, s hogy e nézetnek legkevesebb pártolói akadtak maguk az érdekelt felek, a nagyenyedi diákok között, az magától értetődik. Az csak mégis lehetetlen, hogy az ember egyszer másszor női alakot ne lásson, s tizen-négy éves korától huszig az ember minden asszonyt szépnek talál.

Különösen nehezíté pedig Gerzson úrnak nevelési maximáját azon körülmény, miszerint ő neki is volt egy leánya, az az egy pedig olyan szép volt, hogy ha az ember félesztendeig válogatott volna a városban, megint csak ő hozzá tért volna vissza.

Valahány diák meglátta a leányt, az mind szerelmes lett bele; de híjába lett szerelmes, mert könnyebb egy elkárhozott léleknek a Styxen visszaszökni, mint volt egy diáknak húsz lépésnyire juthatni Klárikához, — ahogy a szép leányt nevezték.

Gerzson úrnak emeletes háza lévén a collegium tövében; ő maga a földszinten lakott, leánya pedig az emeleten, és a lépcső rácsos ajtóval volt elzárva; tehát még csak az sem történhetett meg, hogy valami ifjú ember a professor urat keresve tévedjen Klárika elé; a ki elé különben is híjába tévedt volna, mert a jó leányka olly istenfélő és diákfélő elvekben nevelkedett, hogy bizonyosan elszaladt volna előle.

Nem is volt pedig minden bolond embernek bejárata a tudós professor úrhoz, hanemha ő megpróbált egyéniségeknek megnyitá háza ajtaját.

Illyen két kipróbált egyéniség volt: humanissime Zetelaky József és humanissime Karassiy Áron.

Az első, szép, ártatlan, leányarcú tizenhét éves ifju, Gerzson úr különös kegyenceze, a kiről azt hívé, hogy lelkét sokkal inkább bezárta a tudományok könyvei közé, mintha tömlöczbe, avagy spiritusba volna téve; örökké első eminens volt, mindenféle verseket irt akármelly thémáról, neki mindegy volt; hexameter, pentameter, sapphicus, alcaicus, alexandrinus, vagy anacreoni: magától értetődik, hogy ezek között szerelmes vers nem találtaték, hanem a télről, tavaszról, aratásról, villámlásról és tengeri zivatarról s más efféle erényes tárgyokról; e mellett görögül, diákul, zsidóul és francziául folyvást beszélt, a csillagokat az égen s a virágokat a földön szemenként ismerte, chemiai és physikai experimentumoknál ő volt Gerzson ur segédje, s e mellett olly jámbor

érzelmű ifju ember vala, hogy mikor a mythológiából azon istenasszonyt érdeklő paragraphust kellett felelnie, a ki kevés öltözetet szokott magán hordani, elpirult és lesütötte a szemeit.

A másik, humanissime Karassiy, egy kissé nehéz fejű ember vala, hat esztendő s tógás diák, igen hallgatag és csendesvérű ifjú, a kit azért kedvele Gerzson úr, mert soha semmi ivásnál, verekedésnél az ő neve elő nem fordult, a miből nagy baj lett volna, ha előfordul, mert a humanissime olly karokkal és vállakkal volt megáldva a természettől, hogy ha azokat mások vesztére mozgásba akarta volna hozni, azok sokat beszélhettek volna róla. Ő azonban rettentő erejét csupán a furás-faragás békés mesterségeiben fárasztotta, készítve mindenféle physikai eszközöket a tanár úr számára s csupán ollyankor adva tanujelét karjai egyéb mozgásának, midőn a nagy vacatió alatt az ifjuság a nagyteremben mythologiai drámai előadásokat tartott, — természetesen férfi személyzettel, férfi hallgatóság előtt, a midőn Karassiy játszá Herkulest, Zetelaky pedig Dejanirát, a midőn Józsefről senki sem mondta volna, hogy nem valósággal leány, Áront pedig csupa gyönyörűség volt nézni a Centaurusokkal harcban, hogy vert egymaga harmincz pogány félistent a földhöz.

Épen a közvizsgálatok közelgének, nagy tiszteletű Tordai Szabó Gerzson uram rettenetes készülékekkel volt természettani mutatványaihoz, mint lesz a vízből levegő? mint ragad össze a kiszivatyzott két fél golyó a levegő nyomástól? hogy lehet a levegőt meggyújtani? s a villanygép alatt papiros embereket táncoltatni? a mik akkor még mind csoda számba mentek. E végett átadá a physicum museum kulcsait kiválasztottjainak, hogy ott működjenek nagy szorgalommal, és tapasztalá is, hogy a két jeles ifjú már korán reggel ott van a museumban s csak a késő estve választja el őket onnan. Dicséretes, szorgalmatos ifjak, mondá Gerzson úr, vegyetek rólok példát ti többiek, istentelen, hivalkodó, csizmakoptató korhelyek, hogy legyetek ollyanok, mint ők.

Lássuk tehát, mit mivelnek a mi ifjaink ott a physicum museumban? Ennek a museumnak van egy elsötétíthető ablaka, optikai kísérletek előhozatalára, és ez az ablak épen a nagy tiszteletű úr udvarára nyílik; a mi két szorgalmas ifjunk nagy figyelemmel áll az ablak előtt, s épen egy roppant kerek látcsövet alkalmazva az ablak gömbölyű nyílásába, azon keresztül látszik valamit nézni. Tán csillagot vizsgálnak? Igen, de akkor ne irányoznák lefelé a látcsövet.... Most épen József néz bele nagy áhítatosan.... „Oh Istenem, milyen gyönyörű!“ sohajt nem bírva magával.... Talán mégis csillag?..... „Most épen egy rózsát szakít le, beh szeretnék én az a rózsza lenni!“..... De ez már még sem csillag.

A mi derék ifjaink azon ürügy alatt, hogy csillagokat vizsgáljanak, nap-

hosszant avval foglalataskodnak , hogy a szép Klárikát nézik távcsöveken keresztül, a mig Gerzson úr azt hiszi, hogy szemeiket az ég csodáin fárasztják, ők azzal mulatják magukat, hogy a kedves leánykát mindenüvé távcsövel kísérik, kertbe, szobába, konyhába és benne gyönyörködnek.

A jó Áronra nézve csak tréfa volt ez a multság , de József egészen oda lett bele ; nem birt megválni a látsótól, s ha sokáig nem láthatá a leányt, nem evett, nem aludt, nem volt kedve semmihez, csak sóhajtozott és mindent elfelejtett a mit olvasott, sőt Gerzson úr nagy megütközésére még az ő felolvasásaira sem figyelt, akkor is a kis rózsalugasos kerten járt az esze, és a szép leánykán, a ki a nyílt rózsaleveleket kicsi kötényébe szedi kicsi fehér kezeivel.

Az experimentumoknál is egyik ügyetlenséget a másikkal tetézte, tört, zúzott, a mi a kezébe akadt, a phosphorrali kísérletekhez oxygen helyett hydrogen adott: majd meglötte vele az egész classist.

Gerzson úr el nem tudta gondolni, mi lelhetne a fiút? kutatott, fürkészett; nem talált semmit; mire ő a hosszú folyosón végig kopogott, akkorra a muzeumban minden ismét a maga helyén volt, a telescopiumok égfelé fordítva, s munkában a göredek és légszivattyúk.

József pedig folyvást növekedni érzé szive fájdalmait, a csalóka távcső olly közel hozta ollykor az imádott leánykát, hogy ámulatában kezeit nyújtá ki utána, s csak akkor ijedt meg, mikor körmeit az ablakba megüté, a min Áron két akkorát nevetett.

E kinjai közepett annyira vivé a gonosz kísértő a jámbor ifjút, hogy egy délután leüle az asztalhoz, s ijedség kimondani, — szerelmes verset irt! A vers sapphicusokból állott és tele volt minden széppel, a mi a nap alatt terem. Midőn felolvasta Áronnak, ez megesküvék, hogy soha életében szebb versnek még csak hírét sem hallotta.

Egy estve a holdvilágban elbámulva könyökölt a két ifjú a muzeum ablakában s beszélgetett egymás között:

- Ha Klárika ezt a verset olvashatná: monda Áron.
- Hm! Felele rá József. (Nem volt ez akkor ollyan könnyű, mert nem volt még hét divatlap, a hol az ember kinyomathatta volna.)
- Már ha én neked volnék, csak a kezébe juttatnám.
- De hogyan?
- Ledobnám innen a kertbe.
- Le ám, de hátha a szél félreviszi s az udvarra esik s a nagytiszteletű úr kapja meg.

Most Áronon volt a sor azt mondani, hogy „hm.“

- Úgy kellene azt, szólt sóhajtvá József, szépen összehajtogatva elrej-

teni a nyíló rózsák közé, hogy a mint korán reggel kijő a rózsaleveleket megszédni, egyedül ő lelje meg és olvassa el.

— Hát hiszen az könnyü, felelt Áron. Innen az ablakból, lelehet ereszkedni egy kötélén a kert faláig, onnan könnyü beugrani az ásott földbe, visszafelé meg aztán fel lehet kapaszkodni a bodzafán s a kötélén megint feljöhetni.

— Mit gondolsz? szörnyedt el József, — én bocsátkozzam le kötélén a collegium ablakából? én mászszak át idegen kerítésen éjszaka?...

Áron maga is megjedte e szóra.

— Hisz én nem mondtam, hogy te cselekedd azt, én csak azt mondtam, hogy könnyü volna megtenni.

József elhallgatott egy ideig.

Egyszer csak megszólalt.

— Nem tudsz itt valahol egy hosszú kötelet?

— Tudok biz én, a régi csengetyűkötél itt van a padláson.

— Hozd elő.

Áron elment a kötélért, egy gerundiumból nyeret csinált a végén, mellybe Józsefet beleültette s a kötelet az ablak keresztfája körül csavarintva, izmos tenyereivel belekapaszkodva szép csendesen lebecsátá Józsefet a kőfalig, ki egy perczig sem látszott azon aggódni, hogy ha társa kezéből kicsúszik a kötél, ő rögtön nyakát szegheti; ha volt, a mitől rettegett, ez azon egy dolog lehet, hogy ha meg találja valaki látni.

Senki sem látta meg. Átmászhatott a falon, elrejtette a verset a rózsák közé, s Áron markában újra felemelkedék a kötélén a muzeum ablakáig szerencsésen; a két ifju csak akkor bámult el egymáson, hogy millyen bolondot cselekvének?

Más nap nem is mertek egymásra nézni, annál kevésbé a látcsőbe. Mint a ki valamely nagy gonosz gyilkos dolgot követett el, még a bünös helyet is félve kerülték, s dobogó szívvél hallák reggel a nagytiszteletü úr csizmáit a folyosón végig kopogni!

Belépett. Sem József, sem Áron nem mert rá felpillantani, azt hívé mind-egyik, hogy az orrukról le fogja olvasni az éjszakai merényletet.

— Jöjjön egy szóra félre humanissime.

Zetelaky inkább halott volt, mint élő. A viláért rá nem nézett volna a tanárra, ki kegyetlen hallgatással tekintte rajta hosszasan végig.

— Csak azt akartam mondani humanissime, — szólt végre száraz hangon, — hogy ha máskor verset akar hozni, ne a kerítésen jöjjön be veled, hanem az ajtón, mert mind összegázolta a tulipán ágyakat. . . . Különben nem rossz vers, a mit írt, csak hogy egy helyen az adonicus sántit. —

S ezzel markába nyomta a kérdéses verset József nem bánta volna, ha e perczen a collegium vele együtt elsülyed.

Klárika megtalálta ugyan a kérdéses helyen a verset, de mint aféle jól-nevelt leány, első kötelességének tartá azt apjának denunciálni, egyúttal az elgázolt tulipánagyakért is panaszt téve. Az öreg úr rögtön ráismert az írásra, s vége volt előtte József turpisságának. Többé sem experimentumokat nem bízott rá, sem a physicum museumba nem küldé dolgozni.

Ezen közben hol egyszer, hol másszor megtörtént, hogy a tanuló ifjuság nem csupán azon dolgokról hallott, a mik könyvekben vannak megírva, hanem hirt vett gyakorta az országban szerteszt törtéző eseményekről is, s épen nem iparkodék elrejtegetni rokon és ellenszenveit, miket a kuruczlaboncz világban vagy egy, vagy más irányában érzett, sőt néha leczkék kezdete előtt, mikor két háromszáz tanuló össze volt egy teremben gyülekezve, lehete olyanforma hajlandóságokat is tapasztalni, mintha e tisztes testület, ha birokra kerülne a dolog, aligha lenne tétlen nézője a mulatságnak.

Erre ugyan nemsokára kivánt alkalom is kínálkozék; egy napon Trajzigfritzig és Bórembukk uraim ő kegyelmességeik beizenének a városba, hogy nekik száz darab vágó marhát, ötven mázsa szalonnát, ezer kenyeret és tizenkét bendő túrót azonnal helybe küldjenek, borrral sem feledkezvén meg, a melly ne legyen több, mint kétszáz akó.

A jó nagyenyediek már ekkor annyira meg voltak fogyatkozva élelmi szerkekben, hogy csak végső megszorítás mellett bírták összerakni a kivánt mennyiséget, s midőn mindazt szekerekre raknák, megtudja a dolgot Balika, előjön a maga lyukából s elveszi tőlük az egész szállítmányt és elviszi a Torda hasadékába.

A jó enyediek mit csináljanak most? Mondhatták ők Trajzigfritzignak, hogy Balika elvitte az enni-inni valót, menjen utána és vegye el tőle, a labonczvezér haragra gerjedetten felülteté a maga hadait s megesküvék, hogy porrá égeti Enyedet s bor helyett a vérét issza meg az egész lakosságnak.

A szegény nép nagyon megijedt e kegyetlen fenyegetőzésre: eleget tenni a legjobb akarat mellett sem lehetett, Trajzigfritzig és csordája pedig már Marosújvár körül járt s a hogy a közbeeső falukkal bánt, abból Enyed is elgondolhatta, mi vár reá?

Illyen inséges eset megszokott állapot vala már Enyeden, a lakosság a labonczok jöttének hírére hirtelen elhagyá házait, a mi féltője volt, azt elásta a pinczékbe, asztagok alá a földbe, az asszonyokat, gyermekeket, öregeket felküldték a hegyekbe az erdők közé, a hajadon leányokat begyűjték a reformatum templomba, maguk a fegyverfogható férfiak pedig helyet foglalának ugyanott a templom udvarán, melly, a mint most is látszik, erős, magas kőfallal volt bekerítve, s

több rendbeli bástyatoronnyal ellátva, melly tornyokat a helybeli czéhek építették : egyet a becsületes eszmadia czéh, mást a becsületes takács czéh, külön egyet a szűrszabó czéh, együtt a timár és varga czéh egy negyediket, ötödiket a gombkötők és aranyművesek, hatodik volt a kovácsok és lakatosoké. Itt tartattak a czéhládák s nagy veszedelem idején ide gyűltek a czéhbéli mesterek legényeikkel együtt s ők képezék az Isten várának őrségét.

Átellenben állt a collegium, roppant három emeletes négyszárnyu épület, mellyben hétszáz diák tanyázott, egy egész hadsereg, ha arra került a sor.

A mint a városon szétfutó hir eljutott a collegiumba is, lángot vetett a diákok szívében az ifjúi vér: „nem hagyjuk magunkat, nem hagyjuk a várost!” szóltak lelkesülten, s másnap reggel a chemiai leczkén azt vette észre nagy-tiszteletű Szabó Gerzson uram, hogy tanítványai kardokkal és kopjákkal felfegyverkezve jelennek meg a hallgató teremben, s hallani sem akarnak egyébről, mint hogy őket professoraik a labonzok ellen vezessék.

No ez szép kívánság volt nagy-tiszteletű Szabó Gerzson úrtól, hogy ő valakit a háborúba vezessen!

— Megbódultatok-e dilectissimi? szólt elszörnyedve a jó úr, — menjetek, igyatok „purgantes pectora succos.” Hát Ajáj vagyok-e én, avagy a megveszett Achilles, hogy engem harczba akarjatok vinni? avagy myrmidonokat neveltem-e én bennetek, hogy illy vérengző gondolatokat tápláltok magatokban? kiknek kezeiben könyv forgott, most kezeitekben dárda forog, kik csak énekelni tanultatok, ím harczy ordításra ferdítitek ajkaitokat. Azért ruháztam én reátok annyi bölcsességet és tudományt, hogy bitangul elhulljatok barbar ellenség csapásai alatt, mint bármelly tudatlan katona, a ki azért született, hogy meghaljon?

E beszéd közben észrevevé Gerzson ur, hogy még Zetelaky is valami fringiót takargat a togája alá s iszonyuan ráförmedt:

— Még kend is fegyvert visel, kend? (Mikor valakit per „kend“ nevezett, már akkor nagyon haragudott.) Felbomlott a világ tisztos rende! Hát volt rá eset valaha, hogy poéták, a muzsák választottai, a szent berkek lakói, a Pieridák barátai fegyvert emelgettek volna kezeikben? — No, szóljon kend! kend nagy historicus, mondjon nekem erre esetet, ha tud.

A faggatott diák végre megszólalt:

— Igen is volt rá eset: mikor Pán tanítványai botra kaptak a Helicont pusztító Gallusok ellen s agyon verték őket.

Gerzson ur hátra kapta a fejét e szóra, mert meg volt neki felelve. Ez még dühösebbé tevő.

— És ha én megtiltom ti nektek, hogy fegyvert merjete fogni, midőn a nemes város békés alkudozásokkal törekszik a veszedelmet elhárítani magá-

ról! Kendnek pedig humanissime Zetelaky annyit mondok, hogy nem szükség minden kérdésre felelni. — Most pedig parancsolom ti nektek, hogy e perczen lerakjatok minden fegyvert kezeitekből, és a ki ellenkezőleg cselekszik, az e pillanatban kitiltatik e collegium küszöbéről, és soha annak ez életben tagja többé nem leend!... Clarissimi domini jurátusok, huzassák meg a repedt harangot!

Ezt a repedt harangot olyankor volt szokás meghuzatni, midőn valaki a collegiumból ünnepélyesen kitiltatott.

A rector szavait mély csend követé, melyet csak a repedt harang recsegő kongása szakgatott félbe. Az ifjak, kik képesek lettek volna náluknál hatszorta nagyobb sereggel megküzdeni, professoruk szavára megjuhászodva rakták le fegyvereiket mind, a repedt harang elhallgatott, a diákok helyeikre ültek, elővették könyveiket, a nagytiszteletű ur pedig vevé kézi könyvét és praelegált, mintha semmi sem történt volna, míg az órát nem csengették, akkor elbocsátá tanítványait, az elszedett kardokat és dárdákat pedig szekérre rakatá s elzaratá a templom alatti boltozatba, hogy még csak hozzájuk se lehessen férni.

Éjszaka azonban a diákok magukhoz térve az ijedségből, melyet a rector szavai okoztak bennük, újra összebeszélének, s miután fegyvereik elszedettek, másnap korán reggel, a mint a kapuk megnyittattak, kimentek a Maros partjára, ott jó friss fűzfákat találván, azokról vágott magának kiki egy husángot s azokat a toga alá rejtve, észrevétlenül beszállíták a collegiumba és elrejték a faraktárba szépen. Gondolák, hogy ez is jó fegyver, ha jó ember fogja a végit.

Még az nap délben megjelent a város alatt Trajtzigfritzig háromezer főre menő laboncz népével: a nemes város a főbirót, a collegiumi testület a nagytiszteletű rector professort választá ki, hogy deputatioba menjenek eléje.

Trajtzigfritzig lóháton ülve fogadta a küldöttséget; a többi sereg mind gyalog járt, kivéve három faágyút, mellyeket bivalok vontak. Nagyon gyanús kérdés volt azonban, ha valyon el lehet-e ezen ágyúkat sütni, a nélkül, hogy az ember a körülállók életét veszélyeztesse? még egy negyedik ágyujuk is volt rézből, mellyet valamely csata alkalmával valamellyik fél beszegezett és ott hagyott, ők pedig kifúrták a szeget onnan, úgy hogy most ha elsütötték az ágyút, a gyújtólyukon jött ki mind a töltés, a golyó pedig benn maradt.

Maga a had gyönyörű népség volt; igazán ráillett a válogatott czím, mert az ország minden népeiből volt az összeválogatva, magyar, oláh, belga, marodeur, rác és oláh cigány egy csoportban, egyik mezitláb és sisak a fején, másik a szürin át kötötte derekára a kardot, némellyik nagy puskát czipelt, mellynek nem volt már sem kulcsa, sem kereke, s mind valamennyi nyírott bajusszal

volt, hogy összekeveredés esetén mégis csak megkülönböztethessék egymást a hasonló elemekből szerkezett kuruczoktól, kik hosszú haját s fülig kent bajuszt viseltek. A legnagyobb rész bocskorban járt, csupán azoknak jutott saru, a kik valamely tiszttségben voltak, azokra sarkantyú is volt ütve jobbára, de minthogy lovuk nem volt, az a sarkantyú nem szolgált egyébire, mint hogy legyen nekik miben elesni, ha futni akarnak.

Illy armadiának volt vezére Trajtzigfritzig; de nagyon csalatkoznék, a ki azt hinné, hogy ő is hasonló volt rongyos seregéhez; lova legszebb angol mén volt, ő maga ezüst csillagos láncszemből font pánczélinget viselt arany-sújtásos megyszin bársony dolmány felett, homlokát kecsgehátú rézsisak borítá s pánczélpikkelyes keztyűkbe dugott kezeit széles egyenes kardja marokolatán nyugtatá.

Széles, tunya képéből s nemtelen vonásaiból ugyan kirítt, hogy e pompához sem születése, sem érdemei nem juttaták s a hány esojtár, a hány darab öltöny volt rajta, azon mind más név kezdő betűi voltak himezve, de ő azért elég méltóságot tulajdonita magának, ha lovon ült, azokhoz, a kik gyalog, járnak lenézőleg beszélhetni.

Alvezére, Bórembukk, egy nagy trabalis mérsáros legény volt, szőrtelen csontos pofával; ki egészen ellenkezőleg különösen nagy gondot látszott arra fordítani, hogy mentül piszkosabb lehessen. Bőrködmene csillogott a szennytől, s orczája bátran dicsekedhetett vele, hogy a záporosön kívül más vizet soha sem érzett.

Minden fegyvere egy hatalmas taglóbul állott, melylyel egy csapásra le birta félkézzelel ütni a tulkot.

Ez érdemes férfiak elé járula a két tagból álló küldöttség, nagy tisztelettel és kalaplevéve, s nagyobb megtisztelés okáért Gerzson úr egy igen szép diák peroratiót tartott a két vezér előtt.

Trajtzigfritzig Bórembukkra nézett, ez viszont ő reá; egyikök sem tudott egy szót is diákul, hanem azért még is úgy tettek, mintha mindent értenének.

— Értettem jól, a mit kend mondott, — szólt a vezér, — a mint észre vette, hogy Gerzson nem fog már többet beszélni, s leereszkedőleg vállára vergetett. Kinek híják kendet?

— Én vagyok Tordai Szabó Gerzson, a nagy tiszteletű collegium rector professora, társam ő kegyelme pedig nemzeti Tóth Jónás uram, a nemes város főbirája.

— Hát a csizmadia czéhmaster hol maradt?

— Az nem látta czélirányosnak közénk elegyedni.

— No pedig annak is itt kellene lenni, mert háromezer csizmára van szüksége a seregnek, a minek három nap alatt elő kell teremődni, különben

esküszöm ősi kardomra, (valahol lopta azt a kardot) hogy minden csizmadiát eltörlök a föld színéről!

Ennél merészebb fogadást úgy hiszem senki sem tett még.

Gerzson úr meghajtá fejét s most a főbíró szólalt meg magyarul.

— Majd tudtára adandjuk a becsületes czéhmesternek akaratodat méltóságos úr, és ő minden lehetségest el fog követni; kérünk azonban az egész város nevében, hogy érdemes hadaiddal légy kegyes a városon kívül maradni, mert mi ámbátor a legjobb véleménynyel vagyunk is felőled, a buta népség annyira fél a fegyveres néptől, hogy közeledéstek hírére mind szétszaladának az erdőkbe, részint elzárkóztak a templomokba; úgy, hogy ha bejőnnétek sem találnátok egyebet üres házaknál, nekünk pedig lehetetlenné tennétek, hogy kívánságaitoknak megfelelhessünk, nem lévén senki, a kitől azokat behajtsuk.

Trajtzigfritzig Bórembukk fülébe sugott valamit s azzal rosszul rejtve ravasz mosolygását, így szóla.

— Becsületes szolgálk. Minthogy félvén és minthogy bolondok lévén, mink sem kívánván, hogy házaitokat üresen hagyván, abban senkit sem találván; tehát hazamenvén és megmondjátok a népnek, hogy mi eltakarodjunk, ha ők hazajőjenek, és azután pediglen kiváltképen csak hogy éppenséggel azonnal mingyárt itt a város mellett ezer lépésnyire sátort üssünk; ti pedig minden háznál gyertyát gyújtsatok, hogy lássuk, hogy mindnyájan otthon vannak, különben pedig ha egy vagy más, így vagy amugy talál lenni, hát majd meglátjátok azt az egyet, hogy!

Ilyen ékesen szólással tudtára adván a vezér a maga ultimatumát a küldöttségnek, visszabocsátá őket a városba, ő pedig a maga seregével mintegy ezer lépésnyire letelepedett a mezőn, buzakévékből csinálván kiki magának sátorokat.

A visszatért küldöttség pedig tudtul adá a lakosságnak, hogy kiki menjen haza a maga lakásába, s éjszakára tegyen gyertyát az ablakába, s a mi szegénységétől kitelik, hordja össze, hogy a laboncz urakat kielégithessék vele.

Ugy is történt, a czéhek szépen haza oszladoztak, az erdőre kimenekült asszonyok és vének visszahivattak, s késő estig nem szünt meg az egész város sütni főzni az érdemes labonczok számára. Csupán a templomban elhelyezett ifju hajadonok nevében könyörgött azon kegyért a szép Klárka, hogy őket hagyják még azon éjjel az Isten házának oltalma alatt, s e kérelmét a többi szüzek is támogatván, a nemes tanács és a professori kar végre beleegyezett.

Szép holdvilágos éjszaka következék, csendes volt az egész vidék, a város előljárói nyugodtan aludtak mennyezetes nyoszolyáikban, elgondolva, hogy milly bölesen elháríták városuk felől a nagy veszélyt; háromszáz ötven szüz nyugodott Isten szent árnyéka alatt a templomban, a midőn Klárikának ugy

tetszék álmában, mintha valami alak felköltené őt, hogy ne aludyék, hanem menjen fel a toronyba.

Ő azon félálmosan felment a lépcsőkön, hol a szent ekklézsia ötvenkét mázsás harangja állott, s a mint kitekinte a torony magas ablakán a holdvilágos éjbe, úgy tetszék neki, mintha valami nagy sötét foltot látna lassan a város felé hömpölygeni, s nem sokára kivehetővé lön előtte, hogy az egy nagy ember csoport, mellynek sötét tömegéből kaszák és kopják vasai villognak elő a holdvilágban.

Egyszerre világos lön előtte minden: a laboneczok csak azt várták, hogy a népség házaiban szétoszolva lefeküdjék, hogy orozva rajta üssenek... Klárika egy perczet sem akart veszteni, nem ment vissza a templomba, hogy társnéit felköltsé, hanem hirtelen áthatva a mentő gondolattól, belekapaszkodék az ötvenkét mázsás harang kötelébe, hogy azt meghúzva, jelt adjon az egész városnak.

Gyöngé volt a leány karja, de erőt adott neki a vész, fehér kezeivel a durva kötéltre fogózva meglóbálta a nehéz harangot, mellyet máskor alig birt meghúzni két férfi, s mielőtt a csoport a várost elérhette volna, egyszerre megkondult a vészharang a város felett, s azon pillanatban talpon volt minden ember, s mint egy összebészülésre az asszonyok és öregek ismét futottak ki az erdőkre, a férfiak a templom bástyái közé, úgy hogy mire a laboneczok a városba értek, ismét üresen találtak minden házat.

Trajtzigfritzig nagy dühbe jött e kijátszatásra, s parancsot adott, hogy rögtön tizenkét helyen fel kell gyújtani a várost.

De alig fogtak emberei e kárhuzatos munkához, midőn olyan zápor kerekedett, hogy rögtön eloltott minden égést: a laboneczvezér káromolt Istent és ördögöt e boszúságért.

Reggelre viradva ismét kijöttek eléje a nagytiszteletű rector és a városbíró. A vezér szólni sem engedte őket. Rájuk fogta, hogy mindnyájan csalárd hazug kutyák, a kik rászedik a becsületes embereket és erősen esküvék, hogy négy ágyújával porrá löveti az egész várost, a templomot és a collegiumot, kardélre hányatja a lakosokat s a hajadonokat kiosztja katonái közt, hacsak ő neki azt az egyet ki nem adják, a ki a harangot meghúzta.

— Azon egy épen az én leányom, kegyelmes úr, felelt leverten Gerzson úr, de ha az ő élete árán megvásárolhatom városunk szabadulását, bizonyára átadom őt neked, csupán azon kegyelemért kérlek, hogy üttesd el az én fejemet elébb, mintsem szemeim az ő balsorsát meglátnák.

— Azt megkapod! vigasztalá őt Trajtzigfritzig; s e biztatással egyszerre elrendelék, hogy a csapatok minden oldalról tóduljanak a városba. Ő maga nagy büszkén lován ülve, kötőfékjét a főbíró kezébe adá s úgy vezetteté magát az

utczán végig, míg Bórembukk a professor nyakába ült fel s nevetséges iszonyattal viteté magát a piaczig, sarkantyúival illetve a tisztességes ősz férfiú oldalait.

A diákok mind ezt látták a collegiumból, mert a menet épen előttük állapodott meg; de be voltak zárva, a kapukulcsot maga Gerzson úr tette a zsebébe.

Később azt is látniok kellett, mint adják ki a templom ajtaján a félholt leányzót, a rector leányát, Klárikát, s mint emeli azt nyergébe Trajzigfritzig.

De már ez mégis csak több volt, mint a mennyit diák szívvvel el lehet viselni.

— Megölöm az egész világot! ordita Zetelaky magán kívül, megölöm egy magam valamennyit s hanyatt-homlok rohant le a lépcsőkön; utána Áron és utána a többiek mind: — egy percz alatt ki volt sarkából vetve a bezárt kapu s a másik perczben mint a bolygatott méhköpü raja, ömlött ki a diákság a templom körét elfoglalt labonczokra.

Nem volt kezökben egyéb, mint fűzfadorongok, de a míg a labonczok kanóczos puskáit haszonvehetlenné tette a sűrű zápor, az ő kezeikben súlyossá tette a fustélyt a fellázadt harag. Egy percz alatt a falnak lett szorítva a labonczsereg, s az első ordításra vérszemet kapott csizmadiák köveket kezdtek fejükre hajigálni.

A megszorult két vezér nem vevé tréfára a dolgot, a mint meglátták, hogy labonczaik ugyancsak dülöngnek a diákok alatt, hátat fordítanak a csatárternek s iparkodtak a városból kifelé. Trajzigfritzig átkarolta az ölébe tett leánykát s vitte magával, szemeivel majd felfalva annak martalékul esett bajait, Bórembukk pedig galléron ragadá Gerzson urat s úgy hurczolta őt magával roppant lábait futásnak eresztve.

Az elmondott szónál rövidebb idő alatt szét volt verve a világ minden részei felé a labonczsereg, alig harminzad magával futott Felvincz felé a két csapatvezér, nyomukban mindenütt egy csoport diák, felgyürt ökleikben nyers fűzfadorongok, hosszú fekete tógáik öveikbe akasztva, — nagy dorongjaikon akkorát szöktek, mint egy angol paripa.

Mindig fogyott, mindig kevesebb lett az üldöző és üldött csapat, egy egy párjára talált a futásban s elmaradt magára tülekedni, végre ketten maradtak egymásnak, elől Trajzigfritzig és Bórembukk, sarkukban József és Áron. Az elsőbkek egyike lovon járt, másik hosszú lábaiban bizott, de a kettős teher alatt kifáradt a ló s a mint az említett kis patakhöz értek, akkor látták, hogy ott nem lehet átmenni, mert a fellepszakadás árja elhordta a hidat, s a viz túlömlik a parton.

— No laboncz! kiálta Áron utolérve az egyiket, itt a világ vége.

Bórembukk látva, hogy itt csakugyan meg kell állni, elereszté Gerzson úr gallérját s tenyerébe kapva a taglót, odavágott Áronhoz: hogy ha félre nem ugrik, derékban vágja ketté; de visszavágott a diák a doronggal s úgy talált a laboncz körmére ütni, hogy rögtön kiesett a kezéből a tagló; erre a laboncz vadállati dühvel ugrott neki pusztakézzel az ifjunak, s bár az ollyat vágott a husággal a fején keresztül, hogy meghajlott bele a bot, s a laboncz feje egyszerre czipóvá tagadt; mintha nem is neki szólt volna az, elkapá Áron kezében a füttykóst s kiakarta azt abból csavarni; de Áron is jól megfogá azt két kézzel s illyenformán nagyokat rántva egymáson elhuzakodtak egy ideig, mig mind a kettő kifáradt s akkor farkasszemet kezdtek nézni.

— No diák, szólt fogesikorgatva a laboncz, most akadtál emberedre: tudod-e, hogy most ki fogott meg: az én nevem Bó—rem—bukk!

— De annál még az én nevem is czifrább, felelt Áron, az én nevem pedig Ka—ras—siay!

— Ka—ras—siay! kiálta fel elszörnyűködve a laboncz; no iszen hát akkor jaj neked is, nekem is; s azzal egyet rántott ellenfelén, mire mind a ketten úgy estek bele a magas partról a megáradt patakba, hogy mind kettőjük felett összezsapott a víz.

Ez alatt József is utolérte Klárika rablóját; a lovag átlátva, hogy nincs menekülés, leszálla lováról s kihúzva a kardját, neki fordult Józsefnek, ki szótlan dühvel közeledett feléje.

— Mégy haza anyádhoz szopni, te fattyú! kiálta a pelyhetlen állu ifjoneczra, vagy kezed lábad vagdaljam el?

Zetelaky nem felelt, csak megnyálazta tenyerét s középen fogva a botot, merészen odalépett a vasha öltözött ijesztő arcú vezér elé.

— Ejnye! nem mégy el innen? ordita az magán kívül, s kardjával hozzá vágott szörnyen. De József kezében megpördült a husáng, s az egyik végével úgy csapta félre a kardot, hogy csak úgy pendült, a másikkal pedig ollyat ütött a sisakra, hogy csak úgy kondult!

Meglódult az agya Trajezigfritzignek ez ütésre, csakúgy bámult szanaszét, mintha keresné, hogy honnan ütötték meg? Pedig nem kellett azt keresni, mert József most két kézre fogta a botot s úgy vágta derékon ellenét, hogy az csak végig nyúlt a földön, a kard kiesett kezéből; meredt szemmel iparkodott míg lováig vánszorogni, mire Zetelaky azt gondolva, hogy tán aléltan a lóhoz kötözött kedvesét akarja meggyilkolni, reárohant s lábával reá gázolva, egy végesapással leüté.

Csak ekkor tekintte szét társai után. Azok mind szét maradoztak, csak egy a bokrokon fennakadt tóga szárnya mutatá, hogy oda alant is van valaki.

utcán végig, míg Bórembukk a professor nyakába ült fel s nevetséges iszonyattal viteté magát a piaczig, sarkantyúival illetve a tisztességes ősz férfiú oldalait.

A diákok mind ezt látták a collegiumból, mert a menet épen előttük állapodott meg; de be voltak zárva, a kapukulcsot maga Gerzson úr tette a zsebébe.

Később azt is látniok kellett, mint adják ki a templom ajtaján a félholt leányzót, a rector leányát, Klárikát, s mint emeli azt nyergébe Trajtzigfritzig.

De már ez mégis csak több volt, mint a mennyit diák szívvel el lehet viselni.

— Megölöm az egész világot! ordita Zetelaky magán kívül, megölöm egy magam valamennyit s hanyatt-homlok rohant le a lépcsőkön; utána Áron és utána a többiek mind: — egy percz alatt ki volt sarkából vetve a bezárt kapu s a másik perczben mint a bolygatott méhköpü raja, ömlött ki a diákság a templom körét elfoglalt laboncokra.

Nem volt kezökben egyéb, mint fűzfadorongok, de a míg a laboncok kánóczos puskáit haszonvehetlenné tette a sűrű zápor, az ő kezeikben súlyossá tette a fustélyt a fellázadt harag. Egy percz alatt a falnak lett szorítva a laboncsereg, s az első ordításra vérszemet kapott csizmadiák köveket kezdtek fejekre hajigálni.

A megszorult két vezér nem vevé tréfára a dolgot, a mint meglátták, hogy laboncaik ugyancsak dülöngnek a diákok alatt, hátat fordítanak a csatatérnek s iparkodtak a városból kifelé. Trajtzigfritzig átkarolta az ölébe tett leánykát s vitte magával, szemeivel majd felfalva annak martalékul esett bajait, Bórembukk pedig galléron ragadá Gerzson urat s úgy hurczolta őt magával roppant lábait futásnak eresztve.

Az elmondott szónál rövidebb idő alatt szét volt verve a világ minden részei felé a laboncsereg, alig harminzad magával futott Felvincz felé a két csapatvezér, nyomukban mindenütt egy csoport diák, felgyürt ökleikben nyers fűzfadorongok, hosszú fekete tógáik öveikbe akasztva, — nagy dorongjaikon akkorát szöktek, mint egy angol paripa.

Mindig fogyott, mindig kevesebb lett az üldöző és üldött csapat, egy egy párára talált a futásban s elmaradt magára tülekedni, végre ketten maradtak egymásnak, elől Trajtzigfritzig és Bórembukk, sarkukban József és Áron. Az elsőbbség egyike lovon járt, másik hosszú lábaiban bizott, de a kettős teher alatt kifáradt a ló s a mint az említett kis patakhoz értek, akkor látták, hogy ott nem lehet átmenni, mert a fellegszakadás árja elhordta a hidat, s a víz túlömlik a parton.

— No laboncz! kiálta Áron utolérve az egyiket, itt a világ vége.

Bórembukk látva, hogy itt csakugyan meg kell állni, elereszté Gerzson úr gallérját s tenyerébe kapva a taglót, odavágott Áronhoz: hogy ha félre nem ugrik, derékban vágja ketté; de visszavágott a diák a doronggal s úgy talált a laboncz körmére ütni, hogy rögtön kiesett a kezéből a tagló; erre a laboncz vadállati dühvel ugrott neki pusztakézzel az ifjunak, s bár az ollyat vágott a husággal a fején keresztül, hogy meghajlott bele a bot, s a laboncz feje egyszerre cipóvá tagadt; mintha nem is neki szólt volna az, elkapá Áron kezében a füttyköst s kiakarta azt abból csavarni; de Áron is jól megfogá azt két kézzel s illyenformán nagyokat rántva egymáson elhuzakodtak egy ideig, mig mind a kettő kifáradt s akkor farkasszemet kezdtek nézni.

— No diák, szólt fogcsikorgatva a laboncz, most akadtál emberedre: tudod-e, hogy most ki fogott meg: az én nevem Bó—rem—bukk!

— De annál még az én nevem is czifrább, felelt Áron, az én nevem pedig Ka—ras—siay!

— Ka—ras—siay! kiálta fel elszörnyűködve a laboncz; no iszen hát akkor jaj neked is, nekem is; s azzal egyet rántott ellenfelén, mire mind a ketten úgy estek bele a magas partról a megáradt patakba, hogy mind kettőjük felett összezapott a víz.

Ez alatt József is utolérte Klárika rablóját; a lovag átlátva, hogy nincs menekülés, leszálla lováról s kihúzva a kardját, neki fordult Józsefnek, ki szótlan dühvel közeledett feléje.

— Mégy haza anyádhoz szopni, te fattyú! kiálta a pelyhetlen állu ifjonczra, vagy kezéd lábad vagdaljam el?

Zetelaky nem felelt, csak megnyálazta tenyerét s középen fogva a botot, merészen odalépett a vasba öltözött ijesztő arcú vezér elé.

— Ejnye! nem mégy el innen? ordita az magán kívül, s kardjával hozzá vágott szörnyen. De József kezében megpördült a husáng, s az egyik végével úgy csapta félre a kardot, hogy csak úgy pendült, a másikkal pedig ollyat ütött a sisakra, hogy csak úgy kondult!

Meglődült az agya Trajczigfritzignek ez ütésre, csakúgy bámult szanaszét, mintha keresné, hogy honnan ütötték meg? Pedig nem kellett azt keresni, mert József most két kézre fogta a botot s úgy vágta derékon ellenét, hogy az csak végig nyúlt a földön, a kard kiesett kezéből; meredt szemmel iparkodott míg lováig vánszorogni, mire Zetelaky azt gondolva, hogy tán aléltan a lóhoz kötözött kedvesét akarja meggyilkolni, reárohant s lábával reá gázolva, egy végsapással leüté.

Csak ekkor tekintte szét társai után. Azok mind szét maradoztak, csak egy a bokron fennakadt tóga szárnya mutatá, hogy oda alant is van valaki.

Hirtelen oda futott, s a tógánál fogva kihúzá a vízbe esett Karassiyt. Még akkor is fogták egymást Bórembukkal, csak hogy a diák még élt, de a labonez meg volt halva.

Ekkor Gerzson úr segélyével fellocsolván Klárikát, magához téríték szép szavakkal ájultából, s akkor mind a négyen térden állva hálákat adának az úrnak a megszabadulásért.

Azon két füzfa dorongot pedig, melylyel a két ellenséget leverték, az esetnek emlékére letüzék a patak medrébe és Gerzson úr áldást monda azokra, mint szinte József szerelmére is, kinek nem kellett többé perspectiván keresztül néznie Klárikát, ha látni akarta.

És ezen történetnek száz és ötven esztendeje immár, s a két füzfa folyvást zöldül a víz medrében. Hajdan a collegium kényelmes mulató lakot építete e füzfákhoz, hová kijártak szép nyári napokon a tanulók; elmondva egymásnak a regét a két füzfáról s elénekelve, hogy: „erős várunk nekünk az Isten!”

MŰBIRÁLATI ROVAT.

„Inter arma silent musae,” e mondást a színházakra alkalmazva, körülbelöl így lehetne travestálni: Nyári hónapokban üres a színház.

Illyenkor a nagy hőség még a leghazafiasb részvétet is képes lehűteni.

S a legjobb énekesnő sem bir olly vonzerővel, mint a mezők és bokrok dalnoka, mely mihelyest a nap kitzüi rózsaszínü szinlapját — a hajnalt, sem makranczosságból, sem rögtöni elrekedés következtében meg nem zavarja a játékrendet. A fölmile énekel, a pacsirta szorgalmasan elmondja recitativejeit, a veréb kicsinyke hangjával megjelenik a chorusban, s ekkép minden rendező, ügyelő és karmester nélkül a legszebb rendben és öszhangzással részt vesznek a természet legszebb művében: a „Tavaszi”-ban.

Itt nincs irigység, nincs arrogantia, szakmacsere és szerephajhászat. Mindegyik tag a maga nemében tökéletes megelégedéssel működik. A veréb nem akar pacsirna, a pintyöke nem akar fölemile lenni.

Valóban midőn e szép rendet s zavartalan harmoniát látjuk, szinte eszüakbe jut ohajtani, vajha inkább itt bizatnék az intendantura emberi erőkre, hol az kevsőbb b ajjal jár, és a színházakat ama legtökéletesebb intendans venné felügyelete alá — ki mint legfelsőbb lény, bizonyosan jobban birna annyiféle igényeket kielégíteni.

A nyári hónapok rendszeren csaknem a 0-ra szállitják alá a közönség pátfogásának hő-mértékét a színházak irányában. Azért az igazgatás e két hónapban hajlandó volt az előadásokat a közönség gyérülése arányában meggyéríteni. Azonban egy „non putarem” kedvezőbb időjárás hozott. A hűvös napok a fővárosban tartják azokat is, kikre kész nyári lakás váraozik. A „Falura kell menni” vigjátékban kevesen vendégszerepelhetnek, a változó időjárás miatt; mi a színháznak nagyon javára szolgál,

annyira, hogy alig emlékezünk egy nyárra, mellyben a színház a többi mulatságok által olly kevésbé szorítottatott volna háttérbe, mint jelenleg. Sőt mondhatnók, hogy a részvét a 0 helyett, kivált némelly bírálóknál a forr-ponton áll; hó buzgalmuk keresztül kasul meg mindenben, mit utjában talál. Helyesen; égi háborúk által tisztul a levegő....

A színházi két hónapi szünetből nem lett semmi.

Nem fáradtunk még annyit, s nem vagyunk még olly közel a célhoz, hogy pihenhessünk. Ujult érdekü játékrendünk szembe szállhat az évszak mostohaságával. Kik csalogányt akarnak hallani, nem kell falura menniök, szinpadunkon is föltalálják, s kik a magányt kedvelik, oh — e részben a színház némelly előadásakor szinte kényelmes helyül szolgál.

Az operában jelenleg *Leszniewszka* k. a. a varsói színház első énekesnője igen nagy érdeket ébreszt maga iránt.

Hangjának kelleme, műveltsége, kifejező ereje, keresetlen szép játéka egyaránt ebilincselik a figyelmet. Énekeladásában annyi nemes finomságot fejt ki, fioritturáiban olly könnyűséget, miszerint őt a nagy nevü koloratura-énekesnők közt bátran az első rangban sorozhatjuk.

Még régebben olvastuk egy lapban, miszerint Olaszthonban a *De la Scala* színháznál egy fiatal lengyel születésü énekesnő hallatja magát, kit szép hangja, remek iskolája, könnyü, izletesen felvirágozott éneke nem sokára *Lind Jenny* mellé fognak emelni. Az énekesnő meg volt nevezve, de azóta annyi kesztyüt tépetett már össze Európában ünnepezt énekesnők tiszteletére, hogy azon nevet s a hozzá kötött magas reményeket egészen elfeledtük, mig most nem csak a név merült fel ujra, hanem magát a név viselőjét is szinpadunkon van alkalmunk láthatni és hallhatni. Ő *Leszniewszka*.

F. hó 16-kán *Bellini* bájos operájában az „*Alvajárobán*“ hallottuk őt.

Az alvajáró mindig eszünkbe jut, mit egyszer egy néző együgyűségében mondott: Az *Alvajárot* nagyon rossz énekesné személyesíté, mindenki hangosan monda é felette bírálatát, az említett egyén nem bíralt, hanem szomszédjától szánakozva kérdé: Vajjon van-e remény, hogy ez az *Álomjáró* ebből a betegségből kigyógyul?

Azóta sok *Aminánál* eszembe jutott e kérdés, sokszor ohajtám, vajha az illető kigyógyulna ebből a betegsögből s ne gyötrené álomjárásával a közönséget.

De Leszniewszka Aminája nem ezek közül való; ilyen alvajáró nem jár minden házfödelen. A bevezető dal az 1-ső felvonásban, az álomének a másodikban, a keserv elhaló pianissimóval zengett dallam a harmadikban s a végária mind megannyi elragadó fénypontok, az érzelem tiszta alapszínében, a legizletesebb fiorittusákkal felékesítve sugároztak.

A közönség az egyes ének számok és felvonások után zajos tapsokkal és kiadásokkal tisztelte meg a művésznöt, kinek éneke „*Alvajáró*“ és „*Bájital*“ volt egyszerre. S annál tisztább volt az enthusiasmus, mivel tisztán művészetének hatása idézte azt elő, minden dicséretének megelőzése nélkülül.

Némellyek a szeptikusok osztályából noha nem vonhatták kétségbe a tartást s jajt minek füllel halló tanui voltak, a jövőben az iránt támasztottak kételyt, valyon e művésznő hangja nem csupáne legnagyobb lyrai szerepben találja-e határát, s az erős kitartást igénylő larchettókban lesz-e elég ereje zajosb szenvedéyek kifejtésére? Véleményünk az, hogy egy olly hang, melly annyi könnyűséggel jár végig egy terjedel-

mes registeren, s olly tisztán s minden erőltetés nélkül olvasztja össze felsőbb hangjait a mély fekvésűekkel, az bizonyosan intensive sem hiányos. De hisz ezt Luciája tanusitandja *).

A lapok, mind kivétel nélkül nagy elragadtatással üdvözlük e vendégművésznőt. Az mindazáltal különös, hogy midőn a gyöngébb acquisitiókat mindjárt hajlandók az igazgatásnak meg nem köszönni, ellenben ott a hol jelességről, közzség kielégítéséről van szó, oh ilyenkor az igazgatás minden fáradság, minden buzgalom nélkül jutott hozzá.

A drámai játéksorozatban közelebb két ujdonság merült fel: *Sziv és hozomány*“ vigjáték 5 felvonásban. Irta Maleville. Francziából fordította Országh Antal, és „*Lady Tartuffe*“ vigjáték öt felvonásban Girardinnótól, hasonlólag az előbbnevezett Országh fordítása után. Mindkét mű a francia szinirodalom jeles és legujabb termékei közé tartozik, Párisban is csak e folyó évben kerültek szinre s azóta ott folytonos tetszéssel adatnak. Mindkettőt nem annyira a sujetjük drastikus érdeke és ujdonsága, mindinkább művészi életfestése, jellemzési tisztasága és eszmedús finom nyelve tünteti ki. Az elsőben az alakok typusa a köznapiabb komikum köréből van véve, mindazáltal bizonyos határozott s tiszta életies jellemvonásokat tükröz vissza személyeiben, egyszerű intriguevel, de művészi szerkezettel. A második a fensőbb társalgási vigjáték példánya, valódi szellemdús mélységgel és művészi jellemzéssel a maradandó szinművek sorába emelve.

Hosszabb részletezést ezúttal czikkünk köre nem enged; s csak azt jegyezzük meg, miszerint a közönség dicséretes izléssel és méltó tetszéssel fogadta a francia műiskolának e tisztultabb és komolyabb művészi irányra mutató termékeit.

Szinpadunk előbbkelő jelenségei közé tartozott még a mult napok folytán *Milano* Teréz k. a. hegedűművésznő hangversenye, ki fővárosunkban szinpadunkon mutatta be kitünő művészetét legelőször, s zajos tetszésben részesült, kivált előadásainak gyöngye: „a rajnai bor dal.“ Miután azonban a hangversenyek most időszakon kívül esnek s a művésznő feltételei, mellyek szerint több helyre van itt kötelezve, egy vendéggel már különben is ellátott színházunknak előnyt nem biztosítanak, hangversenyeit másutt folytatja. □

A NEMZETI SZINHÁZ ÜGYÉBEN.

Gróf FESZTETITS LEÓTÓL.

A nemzeti színház igazgatóságának elégszer volna a kálma, de kevésszer van szükség az igazgatás magányügyeiről beszélni; és bizonyára azokat is, miket itt alább elmondunk, csak a végső kénytelenség hozza ki belőlünk, mellyet részint tisztelt laptársaink, részint a színház tulajdon tagjainak indiscretiója idézett elő.

Hogy az időszaki sajtónak igen kedvencz témája szokott lenni a szinigazgató-ságok eljárásainak bírálása, ez igen régi dolog, a miről meggyőződhetik mindenki, a

*) Már megmutatta.

ki csak saját kis litteraturánkat is végig tekinti, s hogy azon esetek sem voltak ritkák, a midőn az irodalom bajnokai couliassákon belőli esetekkel bajoskodtak, azt is látni fogja; mint szintén, hogy az ilyen viták soha sem voltak a legépületesebbek.

Ha olly igazgatóságok, mellyek belügyeiket mysteriosus ködben tartják, illy eljárás-sal találkoznak, az természetes; de hogy mi, — kik tárva nyitva tarjuk ügyeink folyamát, megmutatjuk szerződéseinket, meghagyjuk nézni jegyzőkönyveinket, számadásainkat, bevételeink és kiadásaink napi rovatát mindenkinek, a kinek jóakarata és esze felől meg vagyunk győződve, — hasonló eljárásban részesüljünk, az kissé zokon esik.

Mi szeretjük, ha a nyilvánosság organumai ébren tartják a nemzet figyelmét intézetünk iránt, legyen bár azon módszer, melly által az eléretik, jobb utáni sovargás, meglevők féltése, gáncs, satyra és más egyéb megengedhető dolgok, de s z e m é l y e s ügyek megvitatását nyilvános térre hozni alig tartjuk megbocsáthatónak; még kevésbé illy esetekben az álhírek és téveszmék megalapítását.

Sok volna egy nap alatt mindazon kérdésekre megfelelni, mellyeket egy esztendő alatt tesznek az emberhez, felelünk csupán azokra, mellyek e héten tétettek hozzánk, a midőn operánk állása miatt laptársaink úgy keresztűzbe vettek bennünk, hogyha mindnyájok szavát meghallgatnánk, úgy járnánk mint a molnár szamarával: akár ráült, akár mellette ment, akár a hátára vette, mindig szidták.

Mi nagy örömmel azon vagyunk, hogy közönségünket egy olly művész előadásával, mint L. . . kisasszony megörvendeztessük, az érdemes vendég nagy lelkesüléssel is fogadtatik, s ime mi a helyett, hogy méltánylatot aratnánk azért, hogy egy gyémántot szereztünk, nyakrafőre legázoltatunk azért, hogy Alvajáróban mért énekelte a jegyzőt és Lizát kardalnok és kardalnoknő? Ez ugyan az előtt is így volt, és senki sem tartotta méltónak e jelentéktelen dolgot észrevenni, hanem már nekünk jutott a szerencse őseink büneiért is elvenni a zsoldot. Elvettük, zsebetettük, (úgy sem igen tehetünk most egyebet oda). Ekkor intézetünk tagjai közül kiválik Téli Róza kisasszony s hirlapok utján nyilatkozik, hogy ő szívesen elénekelte volna Lizát, ha erre felkérte volna. Ez már kényszerit bennünket a felszólalásra. . . . A színház igazgatósága a vendégművész iránti figyelemből igen is jó kezekre akarta bizoni a mellékszerepeket, s e végett legelső volt Téli Róza kisasszony, kit bizalmával megkeresett, Erkel karnagy úr által küldve hozzá a szokásos operai hírnököt, hogy a tisztelt kisasszony szíveskedjék azon szerepet elénekelni; a küldött azon válaszszaal tért vissza, miszerint Téli Róza kisasszony azon szerepet nem vállalja el, hanem Hunyadi Mátyást Erkel kedvéért elénekle. Itt csupán azon vád érhet bennünket, hogy miért nem éltünk ez esetben törvényes hatalmunkal? de nagyon sajnáljuk, ha e vádat épen a tisztelt kisasszony maga intézi ellenünk. — Azt is mondja a tisztelt kisasszony, hogy ő nem csak másodszerepekben, hanem népsziművekben is kész volt énekelni; mi ugyan nem mondtuk soha az ellenkezőt, de figyelmeztetjük rá, hogy hozzánk írott leveleiben egészen más értelmű követeléseai vannak kifejezve, mellyek azokat megczáfolják; a Báljbeni apród szerepe pedig olyan, hogy abból a művész tehetségei szerint lehet első szerepet, lehet másodszerpet is csinálni.

Erre pedig azért volt szükség felelnünk, nehogy az igazgatóságot azon vád terhelje, hogy intézete tagjait működési terétől meg akarja fosztani.

Most azonban következik a legjava:

Operánknak regeneratióra van szüksége.

Eddigelé próbálgatni voltunk kénytelenek, hogy ki fogja a közönség és művészet igényeit kielégíthetni, ki nem? s most midőn már körülbelől tisztába vagyunk magunkkal, a midőn hogy a közönség kedvenceit megtarthassuk, gazdálkodásból a kevésbbé kedvelteket el kell bocsátanunk, — el két énekesnőt s ha kell, *hármát*; — ime fegyverre kap a fél journalvilág, minden énekesnőnek akad egy védelmezője, s nyiltan hivatalos parancsokat kell olvasnunk a szerkesztőségi tribunaloktól, hogy kit tartsunk meg, kit bocsássunk el?

Uraim adjatok pénzt, és ha nektek úgy tetszik, mi megtartjuk valamennyit! de a míg a jelen segélyezés mellett kell élnünk s még abból a multak adósságait is fizetnünk, addig nem adhatunk ki többet, mint a mennyit beveszünk, s ha azt akarjátok, hogy egy jó énekesnőt megnyerhessünk, meg kell békülnötök azzal az eszmével, hogy három gyöngébb énekesnőtől megváljatok, bármilly jeles és érdemes hölgyeknek kelljen is őket elismernünk.

A felett pedig, hogy kit? mennyiért? hogyan? millyen feltételek alatt szerződtesse vagy tartson meg és bocsásson el az igazgatóság? senatus consultumokat nyilt téren elfogadnunk nem lehet, s ilyenek osztogatására tisztelt laptársainkat sem a fensőbbség, sem a nemzet plebiscituma nem hatalmazá fel.

Sőt ha tisztelt laptársaink épen akkor, midőn mi alkudozásokban vagyunk egy vagy más művészzsel, nyilvánosan kényszerítőleg lépnek fel annak szerződtetése mellett, minket egyenesen azon művész vagy művésznő rabjává tesznek, s annak discretiójától függ, hogy tőlünk két annyi dijt kérjen, mint kérni szándékozott, mert hiszen a lapok nyiltan mondják, hogy szerződteni kell minden áron.

Azért még egyszer igen bizalmasan és barátságosan felszólítjuk szerkesztőtársainkat, hogy ha valami felől maguknak biztos tudomást kívánnak szerezni, vagy bármelly tárgy fölött aggodalmaik kétségeik vannak, vagy ha tán egy egy jóakaratu tanácsuk, indítványuk van számunkra, legyenek szivesek azzal bennünket személyesen felkeresni; irodánk egész nap nyitva áll számukra s mi a millyen készséggel adunk minden loyalis kérdésre felvilágosítást, ép olly örömmel fogadunk minden irántunk tanusított figyelmet, s ezen az úton mindenki véleményét megköszönjük; — a mit nem tehetünk akkor, ha e vélemények nyilvános hirlapok utján mondatnak el, s ez esetben különösen az egyes tagokkali szerződéseket illetőleg örökké tapintatlanság és az igazgatóságot fojtogató nyűg fog maradni.

Még egy pontra nézve kell tisztelt szerkesztő társainkat nagyobb kiméletre kérnünk, és ez azon alkudozás, melyet az igazgatóság Lonovics Hollósy Cornelia asszonysággal folytat. Az igazgatóság bizonyára semmi áldozatot sem kimél, melyet helyes számítással hozhat, hogy a közönségnek egy olly kedvenczét, mint a fentisztelt asszonyság a művészi pálya számára újra megnyerhesse, s az érdemes művésznő is kész a nemzeti ügynek és a művészet nemtőjének uri kényelme és önállása áldozatával hódolni, s míg e két részről hajlam egymást megközelítheti, addig igen kérjük tisztelt szerkesztő társainkat, ne elegendjenek az alkudozásokba, gyöngédtelen gyanúsításokkal, kedvetlen vonatkozásokkal idegenítve e pályáról a tisztelt művésznőt, annyival is inkább, miután mind azon vélemények, melyek e tárgyban elmondattak, csak kósza hírek és sem az igazgatóságtól, sem a tisztelt művésznőtől nem származhat-

tak. — Ha irányunkban nem is, legalább a tisztelt művésznő irányában kérünk több gyöngédségét gyakoroltatni.

BUDAPESTI HIREK.

SZÁZEGY ÚJDONSÁG.

* * * Minthogy azzal vádolnak bennünket, hogy a három csillag már nem is tud újdonságokat csinálni, ennek megczáfolására küldünk ezennel százegyet.

- 1. A villám megütött nyolcz vasuti munkást, egy meghalt.
- 2. Egy napszámos bor helyett vitriolt ivott, de kiköpte.
- 3. A statio-utczából levél érkezett szerkesztőségünkhöz, hogy vagy szárazföldi utat csináljanak az otlakók számára, vagy gondolákról gondolkozzanak a közlekedés eszközlése végett.
- 4. Egy kocsi egy asszonyt elgázolt, még is a kocsisnak lett baja.
- 5. Fehérvármegyében egy régi urat találtak, a kinek a koponyája ezüstdarabbal volt beföldva.
- 6. Erdélyben, Gáldon egy ló lába alatt beszakadván valamely földalatti üreg, abban pánczélos csontvázat leltek; tán Kemény Simoné lehetett az?
- 7. Székely Imre művészbárátink megházasodott.
- 8. A g. Károlyi család ismét egy férfitaggal szaporodott, neve István.
- 9. A nemzeti színházban Moliére Tartuffe-je s lady Tartuffe egymásutáni napokban adattak.
- 10. Szathmáron Tamás bátyát két nap adják egymás után, egyik nap az elejét, másik nap a hátulját.
- 11. A kőrösi udvar helyén nagyszerű bazárt építenek. (Itt van a szerkesztőségünkkel szemben, egy szó sem igaz belőle.)
- 12. A Valerógyár várdává fog alakítani.
- 13. Olyan eső esett, hogy a vasúti mozdonyok nem birtak keresztül törni rajta.
- 14. A műtárlat második szervezete már megnyitott, tele érdekes képekkel.
- 15. Gallait hires festményét nem lehet a műtárlat számára megnyerni, mert a művész csupa megtekintésért 1000 pftot kívánt.
- 16. Az ideai műlap már kiosztatott. Columbus jelenetének művészi aczélmetszete.
- 17. Pesten lelenczház fog alakulni. Valjon lehet-e abba lapokat is beadni, mellyektől kiadók csecsemő korukban szeretnének megmenekülni.
- 18. A császárfürdő tömve vendégekkel, a tánczvigalmak már el kezdődtek.
- 19. A nemzeti szinpadon egy eleven majom is szerepelt. Az idegen művész szerencsés volt a lapok rokonszenvét teljes mértékben kiérdemelhetni.
- 20. Zenetársulataink még egygyel fognak szaporodni.
- 21. Valaki contignatiós omnibusokat szándékozik építeni. Micsoda állatok fogják húzni?

- 22. A Margitszigeten egy pompás tulipánfa virágzik.
- 23. Degré Lajos összegyűjtött novelláit bocsatá sajtó alá.
- 24. A drámabíráló választmány első forumán ismét két eredeti mű nyert kedvező ítéletet.
- 25. B. Eötvös József „az újabb kor fogalmairól“ irt művének második részét befejezve, a nyarat a Stralsundi fürdőben fogja tölteni.
- 26. Aleppóból kitiltatván a bayadérek, most férfiak öltöznek nőkül és azok tánczolnak az utcákon.
- 27. A kecskeméti vasutvonal július 15-kén fog megnyitvatni.
- 28. Nők viaskodnak! Eddig is viaskodtak ugyan, csak hogy férjeikkel, hanem most egymás közt; König Anna, Feralli Luisa kisasszonyt négyszer vágta földhöz a közönség teljes meglepedésére.
- 29. ** világhírű szabómester hátrahagyott papirjai, ugymint árjegyzékek és mértékek egy complet gyűjteményben ki fognak adatni.
- 30. Az az úr, ki Párizsban a plafond tetején sétált, mint a légy, leesett és eltörte a lábát.
- 31. Az állatkinzás elleni társulat egyesült a lóhúsevést terjesztő társulattal; ez igazán czélszerű, az ember ekként igen kellemes jövődöt biztosít védencei számára az által, ha őket megeszi.
- 32. Franciaországban pedig egy hústnemevő társulat alakult, ez lázadás a mészárosok ellen! Ha így halad a hús ára felfelé, akkor nálunk is sok részvényt fog számlálni. De akkor meg a kertészek és pékek bizzák el magukat; legjobb lenne épen nem evő társulatokat alakítani, vagy egy olyan társulatot, melly verseket és novellákat eszik; ez volna jó.
- 33. Egy magyar fürdőben, hogy a tabledhotenál az unalomig terjesztett teketoriáknak elejét vegyék, azt a rendszabályt hozták fel, hogy a ki a kezébe adott tállal elébb mást kínál meg, azután vesz belőle maga, fizet a szegények pénztárába egy pengő garast, ugyanezen sors éri, a ki sétányon járó kelőknek köszönetéssel alkalmatlankodik.
- 34. Egy ember (?) fogadásból egy óra alatt megivott egy akó sört. Ehez nem kell commentár.
- 35. Tisztelt barátunk Paek Albert, a Szépirodalmi lapok szerkesztéséről lemondott, melly lemondását személyes viszonyai indokolják. A nyarat egészsége helyre állítása végett fürdőben fogja tölteni. Ennélfogva a kiadó, Emich G. úr az említett lapot két hónapra önkényt felfüggeszti.
- 36. Székely-Udvarhelyen P. Horváth Lázár szent sirhozi útjának leírását szándékoznak kiadni.
- 37. Egy barátunk elutazott Velenczébe, elbúcsuzásakor kértük, hogy irjon onnan nekünk leveleket. Szivesen. Most kapjuk tőle az elsőt; igen ám, de fehérvármegyei Velenczéből.
- 38. A leégett német színház ideiglenes tetejét állandóval szándékoznak felváltani.
- 39. A gázvilágításról ujra beszélnek a lapok. Szorultságból ez is jó egy újságnak.
- 40. Amerikában egy rabszolgatartó annyira vitte a zsarnokságát, hogy mikor ő megbetegszik, a rabszolgának kell helyette bevenni az orvosságot.

- 41. Pesten ismét divatba kezdenek jönni a férfiaknál a leborotvált fők a nagy melegség miatt.
- 42. Attól a bazartól, melly még nincs, addig a kikötőig, melly valaha lesz egy fiók vasút tervezetük, ha lehet.
- 43. A burgonyabetegség terjedésének Erdélyben akként vették elejét, hogy csak a csirákat vagdalták ki s azokat ültették el. Ajánljuk e leleményt a gazdasági lapok figyelmébe.
- 44. A multkor olvastunk ilyen rövid czimet: „Bahnhofinterimaufsehers-substitutenadjunkt. Ex luxus.
- 45. Budán egy téglavető teteje leégett.
- 46. Slezák lovartársasága e héten háromszor tartta visszavonhatlanul utolsó előadást, ha sikerrel tevő, bölcsen tevő.
- 47. Vidéki színészeink egyik legtehetségesebbike, Komáromi Lajos e napokban az aradi dalszintársulattól fővárosunkba érkezett, hol a nemzeti színpadon vendég szerepben szándékozik fellépni.
- 48. Kálóczy zenetársasága Párizsból hazájába készül visszatérni.
- 49. Beöthy László s a z k é t humoreszken dolgozik. Egygyel több, mint a mi ujdonságaink.
- 50. Tompa Mihály barátunk virág regét szándékozik egy kötetben kiadni. Figyelmeztetjük kiadóinkat, e mű igen alkalmas volna ollyszerü diszkiadásra, mint a francia fleurs animées.
- 51. New-Castelben egy vasárnapi iskolaoktatója akként rajzoló tanítványai előtt a poklot, mint egy nagy vermet, melly tele van parázsszal, oktatás végeztével egy szénégető lyánya odament hozzá, megkérve szépen, hogy ha lehet eszközölje ki, miszerint az ördögök az ő apjától vegyék a szent.
- 52. Egy indítvány érkezett hozzánk a napokban, melly szerint igen czélszerű volna, ha a borcsarnok kiarendálná a budai alagútat: ilyenformán az alagúton igen sokan járnának keresztül, a borcsarnok pedig a legjobb pinzére tenne szert. Tessék hozzá szólni.
- 53. A Hermina kápolna e nyár folytán felfog építtetni; ha circusról vagy sörcsarnokról volna szó, bizonyosan nem maradt volna annyi ideig fedetlen.
- 54. Milanollo kisasszony pesti vendégszereplései után franczlaországi jószágaira fog vonulni. Orpheus csak mezei vadállatokat tudott összehegedülni, most mezei jószágokat is lehet.
- 55. Mulatságos eset, hogy még azért is a mostani szinigazgatóságnak kell szenvedni, hogy Stéger és Csillag Róza az egykori szinigazgatóság által elbocsátattak.
- 56. A svábhegyen zsendicze és savókúrárt hirdetnek; egy gyöngélkedő aszszonyságnak ezt ajánlották. Két napig használta a zsendiczét, de akkor azt mondta rá, hogy inkább nem lesz beteg.
- 57. Megjelent s általunk is őszintén ajánltatik a t. közönség figyelmébe Szilágyi Virgil két kötetes regénye: „S z e l i d f á j d a l m a k“ czím alatt.
- 58. Megjelent a Falusi esték első füzeté s eddigelé olly nagy kelendőségnek örvend, hogy a kiadói hivatalban alig győznek eleget tenni a megrendeléseknek. Úgy hiszszük, hogy illy vállalatnak nem sok szüksége van ajánlgatásra.
- 59. Dobsa Lajos, ismert drámairónk előfizetést nyit ösoszegyűjtött színműveire mellyek két kötetben fognak megjelenni.

- 22. A Margitszigeten egy pompás tulipánfa virágzik.
- 23. Degré Lajos összegyűjtött novelláit bocsátá sajtó alá.
- 24. A drámbíráló választmány első forumán ismét két eredeti mű nyert kedvező ítéletet.
- 25. B. Eötvös József „az újabb kor fogalmairól“ írt művének második részét befejezve, a nyarat a Stralsundi fürdőben fogja töltetni.
- 26. Aleppóból kitiltatván a bayadérek, most férfiak öltöznek nőkül és azok tánczolnak az utcákon.
- 27. A kecskeméti vasutvonal július 15-kén fog megnyitni.
- 28. Nők viaskodnak! Eddig is viaskodtak ugyan, csak hogy férjeikkel, hanem most egymás közt; König Anna, Feralli Luisa kisasszonyt négyszer vágta földhöz a közönség teljes meglepésére.
- 29. ** világhírű szabómester hátrahagyott papirjai, ugymint árjegyzékek és mértékek egy complet gyűjteményben ki fognak adni.
- 30. Az az úr, ki Párizsban a plafond tetején sétált, mint a légy, leesett és eltörte a lábát.
- 31. Az állatkinzás elleni társulat egyesült a lóhúsevést terjesztő társulattal; ez igazán célszerű, az ember ekként igen kellemes jövődőt biztosít védeneczei számára az által, ha őket megeszi.
- 32. Franciaországban pedig egy hústnemevő társulat alakult, ez lázadás a mézárosok ellen! Ha így halad a hús ára felfelé, akkor nálunk is sok részvényest fog számlálni. De akkor meg a kertészek és pékek bizzák el magukat; legjobb lenne épen nem evő társulatokat alakítani, vagy egy olyan társulatot, melly verseket és novellákat eszik; ez volna jó.
- 33. Egy magyar fürdőben, hogy a tabledhotenál az unalomig terjesztett teketóriáknak elejét vegyék, azt a rendszabályt hozták fel, hogy a ki a kezébe adott tállal elébb mást kínál meg, azután vesz belőle maga, fizet a szegények pénztárába egy pengő garast, ugyanezen sors éri, a ki sétányon járó kelőknek köszönetéssel alkalmatlankodik.
- 34. Egy ember (?) fogadásból egy óra alatt megivott egy akó sört. Ehez nem kell commentár.
- 35. Tisztelt barátunk Paek Albert, a Szépirodalmi lapok szerkesztéséről lemondott, melly lemondását személyes viszonyai indokolják. A nyarat egészsége helyre állítása végett fürdőben fogja töltetni. Ennélfogva a kiadó, Emich G. úr az említett lapot két hónapra önkényű felfüggeszti.
- 36. Székely-Udvarhelyen P. Horváth Lázár szent sirhozi útjának leírását szándékoznak kiadni.
- 37. Egy barátunk elutazott Velenczébe, elbúcsuzásakor kértük, hogy irjon onnan nekünk leveleket. Szívesen. Most kapjuk tőle az elsőt; igen ám, de fehérvármegyei Velenczéből.
- 38. A leégett német színház ideiglenes tetejét állandóval szándékoznak felváltani.
- 39. A gázvilágításról újra beszélnek a lapok. Szorultságból ez is jó egy újságnak.
- 40. Amerikában egy rabszolgatartó annyira vitte a zsarnokságát, hogy mikor ő megbetegszik, a rabszolgának kell helyette bevenni az orvosságot.

- 41. Pesten ismét divatba kezdenek jönni a férfiaknál a leborotvált fők a nagy melegség miatt.
- 42. Attól a bazartól, melly még nincs, addig a kikötőig, melly valaha lesz egy fiók vasút tervezetik, ha lehet.
- 43. A burgonyabetegség terjedésének Erdélyben akként vették elejét, hogy csak a csirákat vagdalták ki s azokat ültették el. Ajánljuk e leleményt a gazdasági lapok figyelmébe.
- 44. A multkor olvastunk ilyen rövid czimet: „Bahnhofinterimaufsehers-substitutenadjunkt. Ex luxus.
- 45. Budán egy téglavető teteje leégett.
- 46. Slezák lovartársasága e héten háromszor tartá visszavonhatlanul utolsó előadást, ha sikerrel tevő, bölcsen tevő.
- 47. Vidéki színészeink egyik legtehetségesebbike, Komáromi Lajos e napokban az aradi dalszintársulattól fővárosunkba érkezett, hol a nemzeti színpadon vendég szerepben szándékozik fellépni.
- 48. Kálóczy zenetársasága Párizsból hazájába készül visszatérni.
- 49. Beöthy László s a z k é t humoreszken dolgozik. Egygyel több, mint a mi ujdonságaink.
- 50. Tompa Mihály barátunk virág regét szándékozik egy kötetben kiadni. Figyelmeztetjük kiadóinkat, e mű igen alkalmas volna ollyszerű diszkiadásra, mint a francia fleurs animées.
- 51. New-Castelben egy vasárnapi iskolaoktatója akként rajzoló tanítványai előtt a poklot, mint egy nagy vermet, melly tele van parázsszal, oktatás végeztével egy szénégető lyánya odament hozzá, megkérve szépen, hogy ha lehet eszközölje ki, miszerint az ördögök az ő apjától vegyék a szenet.
- 52. Egy indítvány érkezett hozzánk a napokban, melly szerint igen czélszerű volna, ha a borcsarnok kiarendálná a budai alagútat: ilyenformán az alagúton igen sokan járnának keresztül, a borcsarnok pedig a legjobb pinczére tenne szert. Tessék hozzá szólni.
- 53. A Hermina kápolna e nyár folytán felfog építtetni; ha circusról vagy sörcsarnokról volna szó, bizonyosan nem maradt volna annyi ideig fedetlen.
- 54. Milanollo kisasszony pesti vendégszereplései után franczlaországi jószágaira fog vonulni. Orpheus csak mezei vadállatokat tudott összehegedülni, most mezei jószágokat is lehet.
- 55. Mulatságos eset, hogy még azért is a m o s t a n i szinigazgatóságnak kell szenvedni, hogy Stéger és Csillag Róza az egykori szinigazgatóság által elbocsátattak.
- 56. A svábhegyen zsendicze és savókúrárt hirdetnek; egy gyöngékedő aszszonyságnak ezt ajánlották. Két napig használta a zsendiczet, de akkor azt mondta rá, hogy inkább nem lesz beteg.
- 57. Megjelent s általunk is őszintén ajánlatik a t. közönség figyelmébe Szilágyi Virgil két kötetes regénye: „S z e l i d f á j d a l m a k“ czím alatt.
- 58. Megjelent a Falusi esték első füzeté s eddigelé olly nagy kelendőségnek örvend, hogy a kiadói hivatalban alig győznek eleget tenni a megrendeléseknek. Úgy hiszszük, hogy illy vállalatnak nem sok szüksége van ajánlgatásra.
- 59. Dobsa Lajos, ismert drámairónk előfizetést nyit összegyűjtött színműveire mellyek két kötetben fognak megjelenni.

60. Kolozsvári vállalkozó könyvtárosunk Tilsch egy történeti és szépművészeti zsebkönyvet fog kiadni, melyet magyar és erdélyhoni nevesebb íróink közremunkálása mellett Kriza János és Kőváry László fognak szerkeszteni.

— 61. A nagykőrösi ref. felgyrnasiumba eddigi kecskeméti tanárok: Szilágyi Sándor és Losonczy László választottak meg tanárokat.

— 62. A Vahot I. és Kubinyi F. által szerkesztett „Magyarország képekben“ el 2. füzeté a jövő hóban fog megjelenni. Kiállításáról minden jót és szépet hallani.

— 63. A müegylet részéről kisebb műtárlatok is fognak rendeztetni vidéki nagyobb városainkban, mint Arad, Debreczen, Kassa, Kolozsvár, Nagyvárad, Sopron és Temesvár.

— 64. Ira Aldridge felől több lapok ellenében bizonyosan állithatjuk, miszerint nem fog szent Pétervárra menni, hanem vissza Londonba. Miként a nemzeti színház igazgatójához írt levelében kifejezi, egyedül a magyar közönséget ohajtáná még egyszer látni, mi előtt a continenstől végkép búcsút veend. E kívánata úgy hiszem elég viszonzásra talál s teljesülése egyedül tőle függ.

— 65. Íróink szétrepülnek fővárosunkból, mint a vándormadarak: Degre Alajos Aradra távozott, Vas Gereben Balaton Füredre ment, Pack Albert a Harkányi fürdőre, Tóth Kálmán Tátrafüredre, Bérczi Károly Parádra; csak a szegény szerkesztők maradnak itthon; nekik itthon is van elég fürdő; gőzfürdő, mikor nincs miről írni, kénköves fürdő, ha volt miről írni, de a hajunkba kaptak érte, sáros fürdő, ha összevesztünk, s azonkívül, ha előfizetőink elhagynak, mi öntjük ki a fürdőt.

— 66. Legujabban ismét egy fiatal festő művész hazánkba telepedett meg fővárosunkban, Szamosi Elek, kinek tehetségét és előhaladását a műtárlatban kiállítandó képeiről nem sokára szerencsénk leend megítélhetni.

— 67. Vahot Imre jövő hóban Szathmár és Marmaros megyéket utazandja be, nép és tájismertető vállalatához adatokat gyűjtendő.

— 68. Yella kisasszony Londonba teendő műutazásából levelet írt egyik itteni művészet pártoló barátunknak, melyben elmondja, hogy örökké feledhetlen lesz rá nézve az idő, melyet a „drága Magyarországon“ töltött, s most érzi valóban, miért eh et Magyarországot annyira szeretni? Kéri egyuttal, hogy tudassa a pesti közönséggel hálás köszönetét szíves fogadtatásáért. Londonból Párizsba fog menni a saison végeztével.

— 69. Egy csónakban öt fiatal ember evezett a Dunán, egy malomhoz csapódva a csónak felfordult, négy beleveszett, az ötödiket egy szegkovács kiszabadította.

— 70. Graczban az történt, hogy egy házban szépen lefeküdtek az emberek este földszint s felébredtek reggel a pinczében. Az egész szoba lesüllyedt, a nélkül, hogy az alvók észrevették volna.

— 71. Székesfehérvár felé vasútvonal terveztetik.

— 72. Derék művésznők, Lendvay Carlsbadba indulván, az úton olly súlyosan megbetegedett, hogy Vácson kénytelen volt a gőzösről kiszállani s ott egy napig csak nem öntudatlanul fekve, e napokban ismét visszatért Pestre; jelenleg azonban már jobban érzi magát.

— 73. Lady Tartuffe előadásakor a nemzeti színházban a légszesz még az előadás bevégezte előtt kialudt, úgy hogy az utolsó jeleneteket félbe kellett szakasztani. Reméljük, hogy a tisztelt közönség meg van győződve a felől, miszerint az igazgatóság az ilyen botrányokért magának és a közönségnek elégtételt tud és fog szerezni.

— 74. Zágráb és Károlyváros alatt múlt héten erős földrengés volt érezhető.

— 75. Szében mellett a lőpormalom a légbe repült. Szerencsére emberélet nem esett áldozatul.

— 76. A Libanonról jött zarándokok Kőrösre vetődvén, egy közülök azon felfedezést tevé, hogy ő magyarul is tud beszélni. Azt egy tudós hazánkfia ugyis régen bebizonyította, hogy elődeink Palaestinában is jártak; ámbár ők nem igen tudták utazásaikat *in c o g n i t o* tartani.

— 77. Belgrád sánczai kijavításánál több római emlékmaradványt találtak. A basa összegyűjteté azokat.

— 78. A sűrű felhőszakadások következtében a Duna rendkívüli magasságra növekedett! Nem hiába sok bűneink vagynak, de ugyan mosdat is bennünket az ég.

— 79. A gőzösök nem mehetnek feljebb Pozsonynál, mert a rohanó ár miatt nem lehet a hajóhidat kinyitni.

— 80. Ismét két új színmű érkezett fordításban a nemzeti színházhoz; „Árva Feri“ Sand Georgetól, és „a narancs áruszó“ fordítá Országh Antal. Azon nagyon is indiscret interpellatióra, a mit több magyar lap intéz a nemzeti színház igazgatóságához, mintha ez még fordítóját sem fizetné, kénytelenek vagyunk elmondani, hogy az igazgatóság nem csak arról gondoskodik, hogy Országh urnak a mint egy fordítmánya előadatott, az érte kívánt díj rögtön megküldessék, hanem még arról is, hogy a vidéki színigazgatóktól is megnyerje illetőségeit; csupán előlegezéseket nem tehet az igazgatóság, hanem akkor fizet ki egy művet, midőn előadatott; ez a körülmények természetéből folyik. Valójában azon phrasis, hogy „a nemzeti színház egyetlen nemzeti kincsünk!“ oda kezd devalválódni, hogy „van még egy tér, mellyen minden ok és alap nélkül lehet piszkolódni.“

— 81. Girardinnó elhirhedt Lady Tartuffeje, e classicus mű mult szerdán került színpadra — üres páholyok előtt. — Phrasisokat irunk a lapokba, phrasisokat mondunk a casinoban és látogatjuk a lovardát.

— 82. A lipótvárosi templom nagyszerűen kezd épülni.

— 83. A zultán anyja meghalt.

— 84. A gőzkocsikon most könyvtárakat fognak tartani az utazók számára. Mintha kocsin nem tudna az ember a nélkül is aludni.

— 85. Ismét egy új expeditió indult meg az elveszett Franklint a polusi tájkon felkeresendő. Mi azt sem igen keressük a mink megvan, nemhogy azt keresnők, a mink elveszett.

— 86. Külföldön egy brochure jelent meg: „a kis udvaronc, vagy mint lehet az ifjúból ügyes arszlán?“ . . Abból aztán megtanulhatja, hogy mint lehet az emberből majom.

— 87. Kaposvárott egy férfi, ki maga sem tud úszni, két vízbe esett fiút, saját életveszélyével mentett ki a rohanó árból.

— 88. Legközelebb egy chinai színésztársulat utazott Californiába, mellynek ruhatára hír szerint minden eddig látottakat felül mül.

— 89. Gyás* ir. Derék ifju költőnk, kőrösi tanár Százs Károly széplelkű neje, ki irodalmunk n * Iduna név alatt néhány szép virággal gazdagítá, most e szép virágos mező al. zik. E napokban hosszas betegség után jobb létre szenderült. Béke poraira. A költészet szelleme vigasztalja meg a szomorú férjt.

— 90. Az alföldi rosz utakról valaki azt az élczet találta ki, hogy a mint egy ló beledül a sárba, oda hordanak neki enni, s a nyáron úgy ássák ki a földből.

— 91. Egy orvos hirdeti, hogy ő minden fül és nyelvbajokat meggyógyít, e két czél együtt elérhetetlen, hisz a fülek egészségének semmi sem árt annyira, mint a nyelvek egészsége.

— 92. Pesten most nádból font sipkákat árulnak. Az a jó, hogy nem sokba kerülnek, s az esőt kiállják.

— 93. A Dunafürdősök panaszkodnak rosz esztendő ellen. Lám a zápor nem csak a földre, hanem még a vízre tett vetéseket is elmossa.

— 94. Azon notabilitások között, kik e nyáron műutazásokat tesznek, legnagyobb két elefánt, mellyek Bécsbe hozatnak. Megnyugtatásul tudatjuk, hogy hangversenyt nem fognak adni.

95. E napokban egy hentesmester a Dunába ugorván, ott feléledt benne az életvágys úszni kezdett, ámbátor soha sem tudott úszni, míg végre egy rendőr kiszabadítá. Erről egy adomára emlékezünk; szinte valami életunt ember a vízbe akarta magát ölni, meglátta azonban egy a parton őrt álló katona s a mint a víz felvetette, rákiáltott, neki szegezve fegyverét: „kiúszol mindjárt, vagy agyonlőlek.“ Az ember megijedt az agyonlövéstől s szépen kiúszott a partra.

— 96. Temesvárott az uszókola maga kezdett el úszni tanulni, elszakítván a lánczokat, mellyek fogták; szerencsére a benne levők előbb kimenekülhettek, mint őket nagyon is a vízre vihette volna.

— 97. Szabó, budai asztalos mester úr műhelyében egy négy láb magas virág-edény készül a párizsi világtárlat számára, melly mind faragványainak eredetisége, mind az összeállítás eszmegazdagsága által kitünővé teszi magát.

— 98. Rózsavölgyi és társánál kaphatók az Ira Aldridge által a The Padlockban előadott Négerdalok zongorára téve.

— 99. Vályi Károly „Markalf“ czimű regénye, mellyből lapjaink is közlének mutatványt, Müller Emil nyomdájában sajtó alá került, előfizethetni e műre a nyomdajajdonos urnál, a négy kötet előfizetési ára 3 pft.

— 100. Schweiczban egy fiatal embert börtönre ítéltek, s helyette a kedvese csukkatta be magát, haját lenyiratva s annak öltönyét veve fel. A gyöngéd esel kisült s a jó leány azt nyerte hűségével, hogy csalás miatt beperlik.

— 101. Mult csütörtökön lépett fel Leszniewska kisasszony a nemzeti szinpadon Lammermoori Luciában olly nagy közönség előtt, a minőt Lagrangenő ittléte óta nem láttunk! Ez utolsó hír volt legjobb. Finis coronat opus.

— Szilágyi Virgil munkatársunk felkéri az illetőket, hogy miután „Szelid fájdalom“ czimű regénye elhagyta a sajtót és a napokban szétküldetik — sziveskedjenek a még kün levő előfizetési ivatek beküldeni. Lakása: Országot 1. sz. a. Huszárház.

K e e s k e m é t , jun. 10.

Jól emlékszem, hogy mintegy két év előtt egy vándor színészcsapat pártolás hiánya miatt városunkból kénytelen volt a szó teljes értelmében megszökni. Azóta egy két majomkomédiást vagy szemfényvesztőt kivéve más társulat „ejusdem farinae“ (?) föl sem keresett. A pihenésnek meg voltak a maga hasznai — mert a már egy hó óta körünkben mulató Hetényi társasága a leglényekőbb pártfogolásnak örvend. Most már egy második bérletfolyamra nyitott előfizetést, s alig pár nap alatt biztosítva lön.

Ön édes Sajóm, fogja ismerni az alföldi városok indolentiáját. Pipáján, agarán, ökrein kívül más életet nem ismer, legalább nem akar ismerni. Feladat ebből a veszéyes angol phlegmából kihozni, mi nála ollyforma betegség, mint emezeknél a spleen. Hanem ha akad, ki az irodalom vagy művészet pártfogolását divattá tudja tenni, az fog boldogulni. Így volt az előfizetési ivekkel. A szép és lelkes P. Lori kissasszony nyakára küldözé — köszönet neki érte — vagy 50—60 embernek az előfizetési iveket — s gyűltek az előfizetők. A szintársaságnál pedig fiataljaink vállalák fel e kötelességet, s így gyűlt össze 120 biztosító.

E társaságról különben már egyszer irtam. Viszont csak az a kifogásom van, hogy miért adnak koptatottnál koptatottabb darabokat? Ott állanak ők még csak, hol irodalmunk ez ága 10 év előtt állt? Én azt hiszem, vidéki társulatnak kötelessége annak újabb mozzanatait ismertetni meg a vidékkel, nem csak mindig az egy hurt „die alte Leier“ pengetni. Önök édes Sajóm műbirálati rovataikkal vágyakat, reményeket keltenek fel bennünk, s szomjunkat Szökött katona vagy Don Caesárral olthatjuk. Hetényi úr feltehetne annyit rólunk, hogy ezeket már ismerjük.

A napokban egy viziszonyban kimult embert temettek el, ki testvérei kizárásával összes vagyonát a cath. és ref. egyházaknak hagyományozá.

Szebbjeink közül — mert szépeink közt is vannak szebbek — három: az angyal szelid Sz. Lotti, K. Aranka és V. Mari férjhez mentek. Önt édes Sajóm, mint főoskolánk egykori növendékét (s erre kedves urambátyám mag is büszke) e hír bizozynyal fogja érdekelni — s ez volt az oka, hogy megírák. r. l.

S z a t h m á r , jun. 14.

Mióta ő cs. Fensége, Főherczeg Albert Kormányzó úr gyöngéledő állapota miatt városunkban időzik, azóta nem kevés élénkség mutatkozik ismét társas köreinkben. — A város két izben nagyszerűleg ki vala világitva, színházunkban pedig három ünnepeyes diszeloadás rendeztetett. Az első, a megérkezés estvójén jun. 1-én „Mátyás diák“ adatott elő. A második 5-kén „Allegoria képezet“ czim alatt, az ismeretes vigjáték „Első követelés“ kíséretében: — a mikor a több méltóságok között, altábornagy s kerületi parancsnok Braunhof, lovag Packeni s b. Vécsey Miklós urakat volt szerencsénk üdvözölhetni csinosan fölékitett színházunkban. 12-kén a nézőhely teljes kivilágításával, ő cs. F e n s é g e egészsége helyre álltának örömére „Yelva“ hozatott színre. — S miután jótékony közintézetünket gazdagon megajándékozá ő F e n s é g e , ma reggeli 8 órakor a népáldása- s számos kísérorctól követe elhagyá városunkat, Berkeszen keresztül Tokajba menendő, hol gözhajóra ülte, — mikorra jelen soraink világot látnak — már rég Budán van.

Színésztársulatunk előadásait, szinte ma fejezi be a Peleskei notáriussal, s Thalia csarnokát N. Károlyba helyezi át. Hosszas itt mulatásuk ideje alatt, a közönség kirtartó buzgalomával, úgy véljük, meg vannak elégedve. Utóbbi föltűnő — ek: Gritti, Saint Georges lovag, gróf Monte Christo valának.

Május 29-kén éjjel színházból jöve, tüzláng világita rémfénnyel előnkbe, mellynek következtében, egy a szerencsétlenség által közelről érdeklött polgárnő, szivrepedés következtében rögtön kimult, több árvát hagyván maga után! Nehány nap óta pedig szüntelen esik, s a magas vendég elfogadására hevenyében kijavított utainkat erősen megrongálá a fölösleges viz.

S.

S o m o g y, jun. 12.

Megyénk fővárosa ritka élvezetben részesül néhány nap óta. Hallgatag lakosait, — kiknek minthogy kisvárosiak, olly kevés élvezetünk találkozik — Thalia papjai, jeles művészetekkel, egyszerre élénkké, s vidámmá tevék. Latabár Endre színésztársasága jun. 4-kén lépett fel először a nagyvendéglő terében. A szép számu közönség figyelmes arczárol, könnyű volt leolvasni azon örömlévezetet, melyet, — megyénk fővárosát meg meglátogató, csekélyszámu apró társaságok, többször hallott s megunt ó-szerű darabjai után, — e jeles, s mindig új darabokat adó társaság, villanyozó művészete támasztott. —

Jun: 4-kén adatott, Vid' Gyulai, mint Vid kitünően játszott. Mimicája, mozdulatai, a hősi s különösen a cselszövő, boszuló, gúnyos kifejezések ábrázolásában, igen meglepő. — Berzsenyi mint Telegdi Csanád rekedtsége daczára is kitünően játszott az olygarchai góg, az atyai szeretet egymással küzdő lázas indulatiban, s egyetlen fija szerelmi ismeretsége feletti dühében, s fájdalmas kitöréseiben, remek volt. — Benedek mint Jenő igen jól játszott. Szépen csengő kedves hanghordozása, hajlékonysága, könnyűsége, nyílt szívélyes arcánál, s mimicájánál fogva, a szerelmes szerepekre, — mellyekben szép sikerrel játszik — igen használható egyéniség. — Csercser Natalia mint Rejtike szülő-anyja mindenütt, de kivált a szülői érzelm kifejezéseiben, elragadó látvány volt. Priell Cornelia a gyermeki ragaszkodást, s szeretetet, művészies híven ábrázolá. —

Jun. 6. Angyal és Daeon: Gyulai mint Merinville Erneszt sikerrel játszott ugyan: de úgy látszik, ez neki nem szerepe; Priell Cornelia ellenben mint Clarissa egészen otthon volt. — Több izben kitörő tapsviharral fogadtatt. Benedek, mint Godard különös jó phlegmával játszott.

Jun. 8. Koldusnő. Felekiné, — ki csak most érkezett Pestről — a czimszerepben eddigelé a legnagyobb hatást idézte elő. —

Jun. 11. Dalma. Kecskés, a honát, s gyermekét híven szerető haldokló apát, Oldamurt, híven visszaadta. — Öreg szerepekben otthon van. Felekiné, mint Dalma több izben tapsviharral fogadtatt. Az esküben meglepő hatást idezett, elő. Legkitünőbb volt az Elemérrel párbeszédében; különösen, midőn Elemér unszolására, tőle bucsut vevén, neki jobbát nyujtá: Midőn lelke mély fájdalomban küzködött, hogy neki szeretni tiltva van; midőn Elemér előtte, — hozzá annyira hasonló ideal kedvesét, ábrándos szavakkal festi, s vágyva kérdi tőle, hogy létezhetik e ily nő? s Dalma fájó hangon, — melyre majdnem szive reped meg, — így válaszol: „ily nő nem létezik sehhol!“ — Ugy látszik Felekiné a drámákban, különösen a szomorú játékokban, hol fájó érzelmeket, kinos lelki állapotot kell visszatükrözni, legkitünőbb. — Benedek, mint Elemér kedves hangjával, — kivált midőn halála előtt, szép ideálját, beteg lelkének ábrándos képzelődésében, maga elé teremté; s hozzá a szerelem kinos-édes hangján szóllt, — egészen megbüvöle bennünket. Gyulai, mint Disabul erőteljesen játszá, s híven adá a durva, nyers török királyt. Berzsenyi, mint Kubláj, borzalmas, vad mimicájával igen hatályosan játszott.

Nagy Sándor.

MONDANIVALÓK: Azt a verset, melly így kezdődik: utczu, mi a menykő! stb. nem adhatjuk, nagyon sentimentalis. A H. F.-nak: ne uszítsa miránk azokat a verseket, a mik ott nem kellenek! Az „állatok elsőbbsége az emberek felett“ írójának; nem foglalkozunk politikával. — „A szépenytan terjhatása maranyairól“ czimű értekezés írójának: legyen szives munkáját lefordítani valami ismeretes nyelvre, így nem értjük.

Mai számunkat fél ívvel megszaportítottuk.

— Jelen számunkal van szerencsénk szétküldeni Vas Gereben művészien talált arczképét.

TILTAKOZÁS.

Alóírt, mint fiam, néhai Czakó Zsigmond drámai műveinek természetes és törvényes tulajdonosa az érdeklött műveknek nevezetesen pedig a Délibábian legközelebb megjelent „Szent László és kora“ czimű történeti drámának beleegyezésem nélküli előadása, lefordítása vagy utánnomata ellen ünnepeyiesen tiltakozom, ellenkezőleg cselekvők irodalmi jogbitorlásba s az ebből eredő kellemetlen következesekbe jutván. Kelt Kolozsvárott, 1853. jun. 20.

Czakó Jánosnő, Vélies Kata mk. *)

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS.

A figyelem, melylyel megindított regényeim I-ső és II-dik kötete fogadtatott, fölbátorithárom új kötetet bocsátani a tisztelt közönség elé. A három kötet tartalmát három kisebb regényem teendi, u. m. 1) **Ködképek a kedély láthatárán;** 2) **Szent-Margit szigete, történeti rajz a XVI-dik századból;** 3) **A szív örvényei.** Ez utóbbi a „Nagy-Enyedi album“ első kötetében jelent meg. Irodalmunk hatáskörének terjesztését tűzvén czélul, midőn most előfizetést nyitok, annak olly csekély árt határoztam, mely egyedül a tisztelt közönség kitünő részvéte által nem járand veszetéssel. Az egész három kötetnek, mely összesen mintegy harmincz ívet teend, előfizetési ára csak 2 forint pengőben. Minthogy azonban aránylag kevés előfizetési ívet szándékozom kibocsátani; s minthogy az ujjabb postareformok által a könyvek szállítása is könnyebbé és jutányosabbá lett: azok, kik munkámat posta útján kívánják megkapni, méltóztassanak közvetlen megrendeléseiket a czim és utolsó állomás kijelölésével tenni, 20 pengő krajczár pótlékdij mellett. A „Pesti Napló“ szerkesztősége szives volt az előfizetés kezelését magára vállalni: az előfizetési pénz tehát, valamint gyűjtőimtől, szintugy a közvetlen megrendelőktől is kizárólag a „Pesti Napló“ szerkesztőségéhez küldendő. Előfizetést a mai naptól kezdve september hó 24-éig fogadhatok el, midőn munkám a sajtó alól okvetlenül kikerülend. A három kötet bolti ára 3 pengő forint leend. A gyűjtőknek minden tizedik példánnyal szolgálmi kötelességemnek tekintem. Pest, jun. 14. 1853.

K e m é n y Z s i g m o n d.

*) Úgy hisszük, miszerint a vidéki szintársulatok előtt nem ismeretlenek a legujabb irodalmi és sajtó rendszabályok, mellyek szerint elmulthatlanul szükséges, valami irodalmi műnek bármillyenemű használhatása végett elébb az illető szerző, vagy kiadó, vagy fordító vagy bárminemű tulajdonos beleegyezését felkérni és megnyerni. Szerk.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO,

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.

ésé-

DELIBAB

molt
lék-

gra-
cs.

 A mai számhoz van mellékelve: előfizetési felhívás a Récsi Emil által kiadandó külföldi „Regénycarnokra.”

6

 Rendkívüli hírű munka, és olcsó!

Kilián György. egyetemi könyvtárosnál Pesten, a váczi-utcában
Parkfriederházban megjelent és minden könyvtárosnál kapható :

TAMÁS BÁTYA

KUNYHÓJA;

vagy :

Néger élet a rabszolga-tartó amerikai államokban.

Beecher Stowe Henriette

után, angolból

Irinnyi József.

Négy kötet ára 2 forint 20 krajczár pengő pénzben.

Az újabb kor leghíresebb műve ezen könyv. Amerikában és Európában mindenütt ropant és hirtelen tetszést vivott ki magának. — Szerzőjének egyszerű, de emelkedett lelke, mely a kedélyes előadásban oly tisztán tükrözi magát, a munka nemes, keresztényi jellemé, tárgyának újdonsága, különös érdekessége, alkalmatossága, hogy az ember szinte csodálja, mikép is történhetett, hogy ezen tárgy régen ki nem zsákmányoltatott a világ-irodalomban, minden olvasót mélyen meghat. — A szenvedések és igaztalanságok rajzát, mellyeknek a szegény négernek ki vannak téve, semmi jószívű ember sem olvashatja dobogó kebel nélkül. Különös hatással fog ezen könyv lenni mind arra, ki az anyai érzés, szeretet, általában a nemes érzelmek, indulatok iránt fogékonysággal bír. Látszik, hogy szerző valóban szívből folyt érzéssel irt. — Nagy érdekléssel bír ezen könyv továbbá, mivel a négerélet leírását, az amerikai viszonyok ismertetését foglalja magában. A lelkiismeret hangja ez, előmozdítani a szegény rabszolgák felszabadítását.

„Nagy tettek korát éljük,” mondja ezen könyv egyik személye, St. Clare. „Hősiség és önzellenség mutatkoznak a világban itt-ott. A magyar nemesek milliókat szabadítottak fel, ropant pénzáldozattal; és talán köztünk is akadnak nemes szelleműek, kik a becsületet és igazságot nem fogják dollárokkal vetni mérlegbe.”

A *Boston Register*, amerikai lap, így szól e műről: „Üdvözljük e könyvet, mint egyik leghatalmasabb eszközt, mellyet az emberi ész, a hazánkra nehezdedett iszonyú átok megszüntetésére, előidézett.”

Orin Fowler, Massachusetts állam egyik képviselője, ezen könyv megjelentekor így szólott róla az egyesületi képviselő házból: „Egy új-angliai nő Tamás bátya kunyhója cím alatt bizonyos történetet ad elő, mely könyv az előadás ereje és jellem-festés szempontjából páratlan, és hol az emberi szívből a szabadság szelleme dobog, mindenütt fogják azt olvasni.”

A *Morning Star* pedig így szólott: „Olvasó, vegye meg Tamás bátya kunyhóját. Menjen érte, küldjön érte postán, — küldjön érte bármikép, a mint tud, — csakhogy megszerezze. Semmi esetre se válják meg e világtól, mielőtt, korunk ezen történetét nem olvasta.”

Postán megrendelhetni 2 ft 36 kr. pp. bérmentett megküldésével.